

Nr 78

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen angående organisationen av statens lantbrukskemiska laboratorium, m. m.; given Stockholms slott den 6 mars 1964.

Kungl. Maj:t vill härmed, under återopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över jordbruksärenden för denna dag, föreslå riksdagen att bifalla de förslag, om vilkas avlåtande till riksdagen föredragande departementschefen hemställt.

GUSTAF ADOLF

Eric Holmqvist

Propositionens huvudsakliga innehåll

På grundval av tidigare principbeslut om sammanslagning av statens lantbrukskemiska kontrollanstalt och lantbrukshögskolans kemiska analyslaboratorium föreslås att medel anvisas för uppförande av en nybyggnad i Ultuna för ett nytt laboratorium, benämnt statens lantbrukskemiska laboratorium. Byggnaden beräknas kosta cirka 6 000 000 kr. Vidare behandlas frågan om behovet av ytterligare lantbrukskemiska analysresurser i landet.

Utdrag av protokollet över jordbruksärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 6 mars 1964.

N ä r v a r a n d e:

Ministern för utrikes ärendena NILSSON, statsråden STRÄNG, ANDERSSON, LINDSTRÖM, LANGE, LINDHOLM, KLING, SKOGLUND, EDENMAN, JOHANSSON, HERMANSSON, HOLMQVIST, ASPLING, PALME.

Chefen för jordbruksdepartementet, statsrådet Holmqvist, anmäler efter gemensam beredning med statsrådets övriga ledamöter *vissa frågor rörande organisationen av statens lantbrukskemiska laboratorium, m. m.* samt anför därvid.

I. Inledning

Enligt principbeslut av 1956 års riksdag (prop. 77; JoU 14; rskr 174) skall statens lantbrukskemiska kontrollanstalt (SLK) och lantbrukshögskolans kemiska analyslaboratorium omorganiseras och sammanföras till en institution, benämnd statens lantbrukskemiska laboratorium (SLL), samt förläggas till Ultuna. Till grund för beslutet låg en utredning av statens sakrevision, redovisad i promemoria den 28 februari 1955.

Den 16 maj 1957 tillkallades professorn S. Wahlund att såsom sakkunnig verkställa utredning rörande den statsunderstödda lantbrukskemiska analys- och kontrollverksamheten ävensom rörande behovet av personal, utrustning och lokaler för SLL. Stencilerade betänkanden framlades av den sakkunnige den 15 augusti 1958 angående organisationen av SLL och i juni 1959 angående den lokala lantbrukskemiska verksamheten. Vid remissbehandlingen avgav jordbruksanslagsutredningen vissa förslag rörande den lokala analys- och kontrollverksamheten på jordbrukets område.

I samband med att propositionen 1960: 120 angående bl. a. utflyttning av statens centrala frökontrollanstalt och statens växtskyddsanstalt från Stockholmsområdet förelades riksdagen uppdrogs åt tre sakkunniga att närmare utreda frågan om ny förläggningssort för dessa anstalter. De sakkunniga¹ antog benämningen utredningen rörande vissa jordbruksanstalters förläggning. Utredningen skulle även pröva frågan om den lokala kontroll- och analysverksamheten på jordbrukets område. Härvid hade utredningen att överse

¹ F. d. generaldirektören W. Björck, ordförande, samt professor emeritus H. Osvald och överintendenten K. von Horn.

förutnämnda betänkanden. Resultatet av översynen har redovisats i promemorior den 10 augusti 1961 angående SLL:s arbetsuppgifter och organisation samt den 26 februari 1963 (stenc. Jo 1963: 1) angående den lokala lantbrukskemiska analysverksamheten m. m.

Över utredningens promemoria rörande SLL har yttranden avgetts av statskontoret, statistiska centralbyrån, riksrevisionsverket, lantbruksstyrelsen, statens jordbruksnämnd, styrelsen för statens institut för folkhälsan, statens provningsanstalt, styrelserna för skogshögskolan, statens växtskyddsanstalt, statens centrala frökontrollanstalt, SLK, lantbrukshögskolan, Alnarpsinstitutet och statens veterinärmedicinska anstalt, Sveriges utsädesförening, Hushållningssällskapens förbund efter hörande av vissa hushållningssällskap, Sveriges lantbruksförbund samt Riksförbundet Landsbygdens folk. Lokala lantbrukskemiska stationer och lokala frökontrollanstalter har beretts tillfälle yttra sig genom lantbruksstyrelsen resp. statens centrala frökontrollanstalt. Från föreningen Sveriges oljeväxtintressenter samt Svenska foderämnesh- och spannmålsimportörernas förening har yttranden inhämtats genom statens jordbruksnämnd.

Remissutlåtanden över promemorian rörande den lokala lantbrukskemiska verksamheten har avgetts av bland andra lantbruksstyrelsen — efter hörande av hushållningssällskapen samt styrelserna för de lokala frökontrollanstalterna och lantbrukskemiska stationerna — styrelserna för statens centrala frökontrollanstalt, SLK, lantbrukshögskolan och Alnarpsinstitutet samt Hushållningssällskapens förbund.

Den 12 januari 1963 överlämnades till trädgårdsnäringsutredningen för övervägande en framställning av styrelsen för lantbrukshögskolan om att för högskolans Alnarpsdel inrätta ett kemiskt servicelaboratorium, varom förslag tidigare förelåg från jordbrukshögskoleutredningen (SOU 1960: 2). Resultatet av övervägandena har trädgårdsnäringsutredningen redovisat den 1 oktober 1963 (stenc. Jo 1963: 7). Yttranden häröver har avgetts av bland andra lantbruksstyrelsen, styrelsen för lantbrukshögskolan, styrelsen för Alnarpsinstitutet och Sveriges utsädesförening.

Frågan om att inrätta ett kemiskt analyslaboratorium vid Rübäcksdalen berördes av utredningen rörande vissa jordbruksanstalters förläggning i skrivelse den 5 oktober 1962. Den 28 december samma år uppdrog Kungl. Maj:t åt statskontoret att verkställa en organisatorisk översyn av den statliga verksamheten på lantbrukets område på nyssnämnda plats. Vid översynen skulle bl. a. prövas huruvida ett lantbrukskemiskt laboratorium borde inrättas där. Över statskontorets förslag i ämnet, som avlämnats den 20 december 1963, har yttranden inkommit från lantbruksstyrelsen — efter hörande av hushållningssällskapen i de fyra nordligaste länen — samt styrelserna för SLK, lantbrukshögskolan, statens centrala frökontrollanstalt, statens växtskyddsanstalt och statens maskinprovningar.

Den 16 februari 1962 uppdrog Kungl. Maj:t åt byggnadsstyrelsen att i samråd med SLK och lantbrukshögskolan utarbeta byggnadsprogram för att tillgodose SLL:s lokalbehov. Sedan förslag till sådant program framlagts, erhöll byggnadsstyrelsen den 14 september 1962 uppdrag att på grundval av ett i vissa hänseenden modifierat byggnadsprogram utföra projektering fram till och med färdigställande av huvudhandlingar. Med skrivelse den 10 februari 1964 har styrelsen överlämnat huvudhandlingar i ärendet samt hemställt bl. a., att Kungl. Maj:t måtte godkänna styrelsens förslag till nybyggnad för SLL till en beräknad kostnadsram av 6 000 000 kr. i prisläget den 1 juli 1963 och föreslå riksdagen att för budgetåret 1964/65 för ändamålet anvisa ett investeringsanslag av 1 500 000 kr.

II. Nuvarande förhållanden

SLK. Anstaltens verksamhetsområde omfattar enligt gällande instruktion (SFS 1939:166) handelsvaror och andra ämnen, som är av betydelse för jordbruket och dess binärningar. Arbetsuppgifterna inom detta verksamhetsområde kan med ledning av instruktionen uppdelas på 1) kommersiell verksamhet, 2) offentlig kontroll, 3) rådgivnings- och upplysningsarbete i allmänhet, 4) ledande, kontrollerande och samordnande arbete avseende den lokala lantbrukskemiska analysverksamheten samt 5) prövning och utarbetande av analysmetoder och — i den mån omständigheterna medger — vetenskaplig forskning.

Analysverksamheten vid SLK har under de senaste budgetåren omfattat jord, gödsel, jordförbättringsmedel, växtprodukter, fodermedel, mjölk, mejeriprodukter och vatten. Antalet analyserade prov framgår av en tabell, vilken torde få fogas till protokollet i detta ärende såsom *bilaga 1*. Anstaltens arbete med kontrollanalyser och forskning belyses inte av siffrorna i bilagan.

Analysuppdragen till SLK har, vad gäller anstaltens kommersiella verksamhet, i huvudsak kommit från Svealand och södra Norrland (Stockholms, Uppsala, Södermanlands, Östergötlands, Värmlands, Kopparbergs, Gävleborgs, Västernorrlands och Jämtlands län), varvid hushållningssällskapen varit de ojämförligt största uppdragsgivarna. Även Örebro och Västmanlands län tillhör nominellt SLK:s upptagningsområde. Analysuppdragen från dessa län har dock huvudsakligen gått till en av Örebro läns lands- ting driven kemisk station i Örebro, vars verksamhet belyses av en sammanställning av antalet analyserade prov, vilken torde få fogas till protokollet såsom *bilaga 2*.

Ledningen av SLK utövas av en styrelse, bestående av professorn i lantbrukskemi I vid lantbrukshögskolan, SLK:s föreståndare samt fem av Kungl. Maj:t förordnade ledamöter. De sistnämnda bör enligt instruktionen representera annan jordbruksforskning än lantbrukskemisk ävensom jordbruksnäringen samt handeln med varor tillhörande SLK:s verksamhetsom-

råde. Anstalten är f. n. organiserad enligt följande (inom parentes anges förändringar för nästa budgetår enligt årets statsverksproposition):

	Lönegrad
I. Chef	
1 professor och föreståndare	Bo 1
II. Viss gemensam personal	
1 kontorsskrivare	Ao 13
1 vaktmästare (institutionstekniker)	Ao 7 (Ao 9)
1 vaktmästare	Ae 7
1 kartriterska	Ae 7
1 kanslibitråde	Ag 7 (Ae 7)
1 kanslibitråde	Ag 7
III. Jord- och växtnäringsanalys	
1 förste assistent (överassistent)	Ae 23
1 laboratorieassistent	Ae 11
1 laboratoriebiträde	högst Ae 9
4 institutionsbiträden	reglerad befordringgång
1 institutionsbiträde	Ag 5
IV. Växtprodukt- och fodermedelsanalys	
1 förste kemist	Ao 25
1 förste assistent	Ae 21
3 laboratoriebiträden	högst Ae 9
1 institutionsbiträde	reglerad befordringgång
V. Botanisk analys	
1 överassistent	Ao 23
1 institutionsbiträde	reglerad befordringgång
VI. Forskning och analyser på utvecklingsstadium	
1 förste kemist	Ao 25

Föreståndaren tillsätts av Kungl. Maj:t efter förslag av SLK:s styrelse och föregående ansökningsförfarande. Särskilda kompetenskrav har inte föreskrivits, men innan styrelsen avger förslag skall yttrande ha inhämtats av tre sakkunniga rörande de sökandes vetenskapliga kompetens. Föreståndartjänsten är f. n. inte tillsatt med ordinarie innehavare utan uppehålls av befaltningshavare med tidsbegränsat förordnande mot vikariatslön i lönegrad Be 3.

Till SLK anvisas å riksstaten ett avlönings- och ett omkostnadsanslag, båda av förslagsvis karaktär. Anslagen ställs till lantbruksstyrelsens förfogande att på rekvisition i mån av behov utbetalas till SLK:s styrelse. För budgetåret 1964/65 har i årets statsverksproposition föreslagits 537 000 kr. till avlöningar och 163 000 kr. till omkostnader.

Inkomsterna vid SLK — så gott som helt bestående av analysavgifter — tillförs driftbudgetens inkomstsida under Egentliga statsinkomster: Upphörd i statens verksamhet. För budgetåret 1964/65 beräknas inkomsterna

uppgå till 275 000 kr. Taxa för undersökning och provtagning fastställs av lantbruksstyrelsen.

Lantbrukshögskolans kemiska analyslaboratorium. Laboratoriet ingår organisatoriskt i institutionen för lantbrukskemi I och fungerar som ett serviceorgan åt högskolan inklusive dess fältförsöksverksamhet ute i landet. Någon kommersiell drift i egentlig mening bedrivs inte vid laboratoriet. Särskild instruktion för detsamma har inte utfärdats.

Analysverksamhetens omfattning belyses i en tabell, vilken torde få fogas som *bilaga 3* till protokollet. Andelen av de prov, som budgetåret 1962/63 analyserades på uppdrag av andra försöksdistrikt än östra jordbruksförsöksdistriktet, utgjorde ca 10 procent.

Direkta ledningen av verksamheten utövas av en förste kemist. Den ordinarie och extra ordinarie personalen, inklusive nyssnämnde förste kemist, är f. n. följande.

	Lönegrad
1 förste kemist	Ao 23
2 assistenter	Ae 19
2 assistenter	Ae 17
2 assistenter	Ae 15
2 förste laboratorieassistenter	Ae 13
1 laboratorieassistent	Ae 11
1 institutionstekniker	Ao 9
1 kontorist	Ae 9
5 laboratoriebiträden	högst Ae 9

Härutöver anlitas viss icke fast anställd biträdespersonal. F. n. utgörs denna biträdespersonal i genomsnitt av ett laboratoriebiträde och nio institutionsbiträden.

Städning och eldning ombesörjs av personal, gemensam med lantbrukshögskolan i övrigt. Laboratoriet saknar särskild personal för kamerala uppgifter, vilka utförs av högskolans kansli.

Kostnaderna för verksamheten vid analyslaboratoriet bestrids ur lantbrukshögskolans anslag. Avlöningskostnaderna kan beräknas till ca 400 000 kr. per år, räknat efter 1963 års löner. Materielkostnaderna uppgick budgetåret 1962/63 till ca 38 000 kr. Härtill kommer sjukvårds-, rese- och expenskostnader ävensom de mycket varierande kostnaderna för nyanaffning av apparater m. m. För utförda analyser uttas avgifter, som tillgodoförs högskolans materielanslag (analyslaboratoriets andel i anslaget). Dessa avgifter — vilka f. n. är bestämda till 13 procent av SLK:s grundtaxa av år 1957 — utgjorde nyssnämnda budgetår omkring 62 500 kr., varav 52 000 kr. härrörde från högskolans ordinarie stat och återstoden utbetalades av donationsmedel o. d.

Lokala lantbrukskemiska kontrollstationer. Den lokala lantbrukskemiska verksamheten åtnjöt tidigare statsbidrag över ett särskilt anslag på nionde huvudtiteln. Detta bidrag upphörde emellertid med utgången av budgetåret 1959/60. Härvid upphävdes de författningar, som reglerade verksamheten vid lokala lantbrukskemiska stationer, nämligen reglemente för stationerna den 15 juni 1939, nr 419, och kungörelse angående statsbidrag till desamma den 15 juni 1939, nr 420. Samtidigt förordnades dock att station, som dåmera åtnjöt statsbidrag, ägde få stadgar fastställda av lantbruksstyrelsen under förutsättning att stationen underkastade sig den kontroll rörande stadgarnas efterlevnad, som styrelsen fann skäl föreskriva. I anledning härav har lantbruksstyrelsen efter framställningar fastställt stadgar för de fem stationer, som uppbar statsbidrag under budgetåret 1959/60, nämligen stationerna i Jönköping, Visby, Kristianstad, Skara och Luleå. Styrelsen har även förordnat en särskild inspektör att biträda styrelsen vid tillsynen av den lokala verksamhetens utövande. Enligt stadgarna har stationerna till huvudsaklig uppgift att bedriva kommersiell analysverksamhet i fråga om handelsvaror och andra ämnen, som är av betydelse för jordbruket och dess binärningar, samt att tillhandagå uppdragsgivarna med råd och upplysningar. I den mån resurserna tillåter skall de även utföra undersökningar rörande andra varor och ämnen än de nämnda. Antalet prov av olika slag, som analyserats under senare år, framgår av tabeller, vilka torde få fogas till protokollet som *bilagor 4—8*.

Lantbruksstyrelsen har för ifrågavarande stationer — med i regel vederbörande hushållningssällskap som huvudmän — fastställt geografiska verksamhetsområden. Områdesindelningen framgår av följande uppställning.

Stationens belägenhet	Län ingående i verksamhetsområdet
Jönköping	Jönköpings, Kronobergs, Kalmar och Hallands
Visby	Gotlands
Kristianstad	Blekinge, Kristianstads och Malmöhus
Skara	Göteborgs och Bohus, Älvsborgs samt Skaraborgs
Luleå	Västerbottens och Norrbottens

Ledningen av en stations verksamhet utövas enligt stadgarna av en styrelse, vars ledamöter i regel utses av hushållningssällskapet och landstinget i det län, där stationen är belägen. Taxa för analys av sådana varor och ämnen, som är av betydelse för jordbruket med binärningar, fastställs av lantbruksstyrelsen, medan taxesättningen beträffande övriga analyser är fri. Bidrag till stationernas verksamhet från lokala intressenter har under senaste verksamhetsår utgått enligt följande.

mål, frö och kraftfoder, 2) sockerbeter och sockerhantering, där uppdragsgivaren är Sveriges betodlares centralförening samt 3) potatis, rotfrukter och vallväxter i den omfattning, som betingas av utsädesföreningens förädlingsverksamhet beträffande resp. växtslag, därvid dock inte avsetts uppdrag av utredande art. I beslutet har föreskrivits, att det skall åligga utsädesföreningen att vid utövandet av verksamheten iaktta de bestämmelser för provtagning och undersökning samt den taxa härför, som lantbruksstyrelsen utfärdat för SLK och de lokala lantbrukskemiska kontrollstationerna. Verksamhetens omfattning belyses av sammanställning, som torde få fogas till statsrådsprotokollet i ärendet som *bilaga 9*.

Analysverksamhet på trädgårdsområdet. Analyser åt trädgårdsnäringen förekommer endast sparsamt vid de i det föregående behandlade laboratorierna. Vad gäller trädgårdsjord sker analyseringen i stället främst vid vissa laboratorier i enskild regi, belägna i Hälsingborg, Hässelby och Göteborg. Antalet jordprov torde vid dessa uppgå till sammanlagt ca 45 000 per år.

Möjligheterna att utföra kemiska analyser i anslutning till den till Alnarp förlagda forsknings- och försöksverksamheten på trädgårdsområdet är starkt begränsade. Bestämningar av askorbinsyra och andra speciella ämnen har i viss utsträckning utförts vid ett mindre laboratorium på platsen. I övrigt har främst laboratorier i Kristianstad och Svalöv anlåtts. Antalet analyser för statens trädgårdsförsök uppgick under år 1962 till 4 609, varav 4 010 för fruktavdelningen, 329 för köksväxtavdelningen och 270 för prydnadsväxtavdelningen.

III. Sakrevisionens förslag rörande organisationen av SLL

SLL bör inta samma fristående ställning som SLK och sålunda inte inordnas under lantbrukshögskolan. Lantbruksstyrelsens beslutanderätt i fråga om taxa och föreskrifter för analyser bör i princip kvarstå. Styrelsen för SLL bör ha i stort sett den sammansättning som nu gäller beträffande styrelsen för SLK.

Det är synnerligen viktigt, att på föreståndaren ställs stora krav i fråga om ekonomisk och organisatorisk duglighet. Då SLL kommer att förfoga över väl kvalificerade kemister och då sådana även skall ingå i styrelsen, bör vid valet av föreståndare sagda krav i första hand tillgodoses. Några särskilda kompetenskrav bör sålunda inte uppställas. Det kan ifrågasättas, om inte tjänstebestämmelsen bör vara direktör.

Angelägenheten av att forskning och metodutveckling bedrivs på ett tillfredsställande sätt föranleder att för detta ändamål inrättas en särskild tjänst som laborator med ett tekniskt biträde som hjälp. Laboratorn bör sortera direkt under föreståndaren.

IV. 1958 års sakkunnigförslag rörande SLL

Arbetsuppgifter. Den sakkunnige uttalar inledningsvis, att SLL i huvudsak bör överta de funktioner, som f. n. utövas av SLK och lantbrukshögskolans analyslaboratorium.

Särskilda uttalanden görs härafter beträffande analysobjekten vatten, oljeväxtfrö, fodermedel, jord och beträffande kemiska bekämpningsmedel.

Vattenanalyser, som inte har omedelbar betydelse för jordbruket med dess binärningar, bör inte utgöra en obligatorisk uppgift för SLL.

SLL bör förses med fullgoda resurser för *oljeväxtfröanalyser*.

Fodermedelsanalyserna är fortfarande huvudsakligen bundna till metoder, som utvecklades under senare hälften av 1800-talet. Behovet av analyser enligt modernare metoder (kromatografi) bedöms tillräckligt närliggande för att motivera utrymme och utrustning inom SLL.

Laboratoriet bör även kunna tillhandagå jordbruket och dess binärningar med *mekanisk jordanalys*. Det synes nödvändigt, att utrustningen för *kemiska jordanalyser* kompletteras så att lågspektrofotometriska metoder kan användas i ökad utsträckning.

Kemiska bekämpningsmedel mot skadedjur, växtsjukdomar och ogräs faller under växtskyddsanstaltens arbetsområde vad avser kontrollundersökningar. Undersökningar av icke kontrollerande art torde böra åligga SLL att utföra. Som exempel kan nämnas undersökning huruvida utsäde är betat och bestämning av besprutningsåterstoder på växtmaterial. För de moderna bekämpningsmedlen finns i allmänhet inga standardmetoder utarbetade, vilka kan användas för analyser av antytt slag. Varje sådan uppgift kommer följaktligen att innebära ett visst mått av forskning. Det är enligt utredningens uppfattning SLL:s uppgift att ta hithörande problem under bearbetning.

Vad beträffar den kommersiella verksamheten påpekas, att vissa svårigheter föreligger att med nuvarande lydelse av SLK:s instruktion uppnå klar avgränsning av den lantbrukskemiska analysverksamheten mot likartad verksamhet vid andra inrättningar. Föreskriften att laboratoriet skall »verkställa undersökning av handelsvaror och andra ämnen, vilka är av betydelse för jordbruket och dess binärningar» bör utbytas mot bestämmelse om undersökning av *produkter och produktionsmedel av omedelbar betydelse för jordbruket och dess binärningar*.

Över nämnda undersökningar har SLK att avge utlåtande som innehåller vid undersökningarna framkomna fakta. Laboratoriets skyldighet bör i regel inskränkas härtill. Omdömen om och tolkningar av erhållna fakta skulle erfordra expertis från vitt skilda delar av agronomiska, hortonomiska och andra vetenskaper, vilken inte är knuten till laboratoriet. Ur gränsdragningssynpunkt är det nödvändigt, att utlåtandena innehåller omdömen om eller tolkning av fakta, allenast då man kan stödja sig på publicerade, på vetenskaplig grund vilande och allmänt erkända normer. Om laboratoriet skulle finna behov av sådana normer inom sitt arbetsområde, bör frågan

väckas samrådsvägen hos den inrättning, inom vars arbetsområde uppgiften faller.

Den offentliga kontrollen på eget initiativ har bl. a. på grund av bristande resurser nästan helt måst åsidosättas. Behov finns emellertid av övervakning av handeln med konstgödselmedel, varför SLL bör förses med resurser för sådan kontroll.

Vid sidan av nämnda kontroll på eget initiativ har SLK enligt sin instruktion »att verkställa sådana undersökningar samt utöva sådan kontroll, som är föreskrivna i särskilda författningar». I denna kontrollverksamhet har SLK fungerat som enbart ett analysställe, och analyserna har utförts på uppdrag av andra, oftast statliga inrättningar. Det har härvid i första hand rört sig om kontroll av standardisering och pastörisering av mjölk. Analyser tillhörande livsmedelskontrollen enligt livsmedelsstadgan torde inte kunna inräknas bland laboratoriets obligatoriska uppgifter. Den kontroll, som närmast synes ha avsetts med bestämmelsen i fråga, torde i stället vara hänförlig till fodermedelslagstiftningen.

Rådgivnings- och upplysningsverksamheten synes i viss utsträckning ha blivit bristfällig på grund av otillräckliga eller olämpliga resurser och genom att SLK:s geografiska verksamhetsområde varit för vidsträckt. Den under 1950-talet sjunkande analyskvantiteten torde i viss, måhända ganska stor omfattning bero härpå. Det är synnerligen viktigt, att det nya laboratoriet erhåller tillräckliga resurser för nämnda verksamhetsgren. Arbetet bör i mycket stor utsträckning inriktas direkt på hushållnings-sällskapen och inte på den enskilde jordbrukaren.

Även resurserna för den ledande, kontrollerande och samordnande verksamheten avseende de lokala lantbrukskemiska stationerna bör förstärkas.

Då SLL skall vara ett undersökande och inte ett bedömande eller tolkande organ, bör den vetenskapliga forskningen vid laboratoriet begränsas till vad som avser dess undersökande verksamhet. Särskilt bör beaktas, att sådana på omfattande biologiska prövningar grundade undersökningsmetoder, som avser bestämning av ur kemisk synpunkt ej definierade ämneshalter — såsom exempelvis »växtupptagbara näringsämnen», »smältbar äggvita», »växttråd» — måste anses falla utanför anstaltens verksamhetsområde såvitt angår forskning men inom verksamhetsområdet i den mån tillförlitliga metoder och utvärderingsnormer föreligger.

Det nya laboratoriet skall även betjäna forsknings- och försöksinstitutionerna i Ultuna och i viss omfattning även försöksgårdarna ute i landet med erforderliga rutinanalyser.

Beträffande gränsdragningen mot andra inrättningars verksamhetsområden anføres bl. a. följande.

SLK har i vissa avseenden gått utanför gränserna för sina instruktionsenliga (obligatoriska) uppgifter. Några egentliga kompetenskonflikter torde dock inte ha uppstått. Inom forskningen synes SLK i vissa fall ha utfört ar-

bete, som torde åvila *forsknings- och försöksverksamheten vid lantbruks-högskolan* och statens lantbruksförsök och i synnerhet statens trädgårdsförsök. Arbetsuppgifter som egentligen tillhör annan inrättnings verksamhetsområde (s. k. *samrådsanalyser*) bör efter medgivande av denna inrättning få utföras av SLL endast i den mån laboratoriets kapacitet inte helt utnyttjas för de obligatoriska uppgifterna. Vissa samrådsuppgifter står emellertid i mycket nära samband med den obligatoriska verksamheten, såsom uppgifter i samråd med hushållningssällskapen och, om än av annan art, med forskande institutioner inom arbetsområdet. Fortlöpande samråd med dessa torde vara av stor betydelse för den obligatoriska verksamheten.

I vissa fall torde närliggande inrättningar ha vidtagit åtgärder, som kan anses ha inkräktat på SLK:s arbetsområde. I första hand kan nämnas *kemiska stationen i Örebro*, medan konkurrensen från *laboratoriet i Svalöv* inom det egentliga analysområdet torde vara obetydlig. Inom det senare laboratoriet torde däremot ha utförts viss metodforskning inom SLK:s arbetsområde.

Statens skogsforskningsinstitut bedriver forskning inom skogsnäringen. Med hänsyn till verksamhetens art bör rimligtvis inga kompetenskonflikter med SLL kunna uppstå. Man måste dock räkna med att SLL kan komma att behandla frågor av sådan forskningsnatur, att de hör hemma inom institutet, liksom att institutet kan komma att utföra t. ex. kemiska analyser av sådant slag, att de borde hänföras till den kommersiella driften vid SLL. Institutet bör inte åta sig uppdrag att utföra rutinanalyser. En sådan utveckling kan befaras, om institutet skaffar sig egna laboratorieresurser av sådan omfattning, att kapaciteten delvis kan komma att stå outnyttjad avseende den egna verksamheten. En framtida konkurrens inom området mellan SLL och institutet skulle vara synnerligen olämplig ur skilda synpunkter. Berörda organ bör vid den praktiska tillämpningen av bestämmelserna rörande arbetsområdet iakttä försiktighet och handla i samråd beträffande frågor i gränsområdet. Förslag har framkommit om att ett särskilt samarbetsorgan inrättas. Den sakkunnige finner detta lämpligt. Det torde emellertid ankomma på vederbörande organ att närmare reglera denna fråga.

Kompetenskonflikter kan uppstå mellan SLL och *hushållningssällskapen* i olika hänseenden. Sällskapen utgör ett nödvändigt mellanled vid SLL:s rådgivande och upplysande verksamhet i allmänhet. SLL bör inte utom i samråd med sällskapen bearbeta de enskilda jordbrukarna i rådgivande och upplysande syfte och för att anskaffa kunder.

Det statliga laboratoriet har anvisats ett visst antal län för sin verksamhet liksom var och en av de statskontrollerade *kemiska stationerna*. Sällskapen inom de sålunda anvisade områdena torde vara skyldiga täcka sitt analysbehov hos det bestämda analysstället. Den sakkunnige har funnit, att sällskapen inom det statliga laboratoriets verksamhetsområde i viss utsträckning inte beaktat detta. Påpekas kan den kemiska stationens i Örebro verksamhet i ett flertal omgivande län. Detta inkräktande på det statliga laboratoriets geografiska verksamhetsområde, vilket godtagits av berörda sällskap, torde vara olämpligt ur skilda synpunkter och i synnerhet med hänsyn till rationell och ekonomisk drift, även om kontaktbehoven ansetts härigenom bli bättre tillgodosedda.

Jordbrukets organisationer har under senare år strävat efter att själva inrätta laboratorier för viss kemisk analysverksamhet inom jordbrukets område. Då det allmänna på olika sätt understödjer särskilda laboratorier för analyser inom det lantbrukskemiska området, synes det olämpligt att jord-

brukets företrädare inrättar särskilda konkurrerande laboratorier inom området.

I fråga om *laboratoriets geografiska verksamhetsområde* anförs bl. a. följande.

Hittills har den uppfattningen varit rådande, att varje lantbrukskemiskt laboratorium har rätt att ägna sig åt analysverksamhet allenast inom det för varje laboratorium anvisade geografiska området. Dock har SLK ansetts kunna åta sig analyser av visst slag och enstaka analyser av allmän betydelse inom hela landet. Dessa principer bör vara gällande även för framtiden. Med hänsyn till dels behovet av en relativt nära kontakt mellan analysstället och i synnerhet hushållningssällskapen, dels självbärighetsfrågorna för de olika analysställena i analysorganisationen är emellertid klart motiverat, att centrallaboratoriets geografiska verksamhetsområde beskärs. Det är ej lämpligt att belasta det statliga, ledande laboratoriet med alltför omfattande rutinmässiga uppgifter, i synnerhet då vid sidan av det statliga laboratoriet finns ett flertal lokala rutinlaboratorier. Östergötlands, Värmlands, Jämtlands och Västernorrlands län torde sålunda kunna överföras till närliggande kemiska stationers områden. SLL:s verksamhetsområde skulle därefter komma att omfatta Stockholms, Uppsala, Södermanlands, Västmanlands, Örebro, Kopparbergs och Gävleborgs län. Härvid förutsätts, att den lokala stationen i Örebro nedläggs.

Kvantitetsprognos. Den analyskvantitet, som kan förväntas i SLL:s kommersiella drift under de allra närmaste åren, torde i stort sett komma att få samma omfattning som f. n. vid SLK och AL trots föreslagen beskärning av det geografiska verksamhetsområdet. Genom intensifierad kontaktverksamhet och bättre resurser bör man kunna förvänta en alltmer ökad analyskvantitet i synnerhet på jordanalysområdet. Den framtida analyskvantiteten för växtprodukter och fodermedel förmodas också komma att stiga. Under förutsättning att SLL erhåller i uppdrag att utföra fett- och vattenbestämningar på oljeväxtfrö, som produceras inom det geografiska verksamhetsområdet, åstadkoms en mycket stor ökning av dessa analysers antal. Rörande analysobjekten gödselmedel och jordförbättringsmedel räknas i stort sett inte med större analyskvantitet än f. n.

Organisation och personal. SLL föreslås skola i likhet med SLK utgöra en självständig institution. Ledningen av laboratoriet bör utövas av en styrelse med i huvudsak den sammansättning, som gäller för SLK:s styrelse, dock att däri bör ingå en särskild företrädare för ämnet analytisk kemi. För samråd bör därjämte inrättas en nämnd, vari ingår SLL:s föreståndare, en representant för varje hushållningssällskap inom det geografiska verksamhetsområdet, en representant för institutionerna vid lantbrukshögskolan samt i övrigt vid behov representanter från andra inrättningar, såsom statens trädgårdsförsök och statens skogsforskningsinstitut. Den omedelbara ledningen av laboratoriet bör handhas av en föreståndare, benämnd direktör, för vilken i första hand bör uppställas krav på administrativ och ekonomisk duglighet.

Verksamheten vid SLL bör fördelas på två avdelningar. Den ena avdelningen — organiserad på två sektioner — skall svara för forskningen och det kamerala arbetet. Den andra avdelningen, den kommersiella, skall arbeta på tre sektioner, en för enstaka analyser och mindre serier, en för stora serier och en för gemensamma serviceuppgifter. Beaktas bör emellertid att servicesektionen i viss mån även behöver stå till forskningssektionens förfogande liksom att personalen över huvud taget bör kunna utnyttjas över gränserna för avdelningar och sektioner.

V. Utredningens rörande vissa jordbruksanstalters förläggning förslag rörande SLL

Utredningen ansluter sig i de delar som ej behandlas i det följande i stort sett till synpunkterna i 1958 års sakkunnigförslag.

Arbetsuppgifter. SLL synes inte böra syssla med kemisk-bakteriologiska *vattenundersökningar* av rutinkaraktär. Undersökningar rörande dricksvatten för kreatur bör ankomma på veterinärmedicinska organ.

Analys av *mjölk och mejeriprodukter* bör ankomma på de livsmedelskemiska organen. Analysverksamheten i livsmedelskontrollens tjänst torde falla inom institutets för folkhälsan kompetensområde.

Utredningen ansluter sig till sakkunnigförslaget att SLL skall förses med fullgoda resurser för analys av *oljeväxtfrö*, trots att cereallaboratoriet i Svalöv och de lokala stationerna i Skara, Visby och Kristianstad anlitas för den övervägande delen sådana analyser. Det är synnerligen angeläget, att SLL får möjlighet att bestämma de i fett ingående olika fettsyror. Detta gäller även *fodermedel*. Inte minst för institutionerna vid lantbrukshögskolan är det nödvändigt att få dylika analyser utförda. Likaså är det nödvändigt att kunna fastställa äggviteämnenas sammansättning. Frågan om tillsats av antibiotika till fodermedel torde däremot närmast vara en uppgift för den veterinärmedicinska sakkunskapen. Analysen rörande gifthinblandning i fodermedel bör i regel hänvisas till statens veterinärmedicinska anstalt.

Undersökningar av *kemiska bekämpningsmedel* bör regelmässigt utföras vid statens växtskyddsanstalt med anlitan vid behov av human- och veterinärmedicinsk sakkunskap. Endast undantagsvis bör sådana analyser utföras vid SLL och någon speciell utrustning bör inte beräknas för detta ändamål.

SLL:s kompetensområde bör innefatta *produkter och produktionsmedel av betydelse för jordbruk, skogsbruk och trädgårdsskötsel*.

Utredningen understryker vikten av att *analysbevisen* ges sådan utformning, att de erbjuder mottagaren praktisk ledning. Att utlåtandena skall

grundas på allmänt erkända normer, vilande på vetenskaplig grund, torde vara alltför självklart för att behöva understrykas. Däremot får det anses sakligt ovidkommande om normerna publicerats eller inte.

I fråga om den offentliga kontrollen på eget initiativ påpekar utredningen, att jordbruksnämnden har att svara för den egentliga fodermedelskontrollen. Beträffande konstgödselmedel saknas f. n. särskild kontrollmyndighet. Behov härav torde dock föreligga. Det är emellertid angeläget, att SLL står helt obundet och därför principiellt befrias från kontrollverksamhet på eget initiativ. I stället bör verksamheten vid laboratoriet inriktas på att efter begäran av vederbörande undersökningsorgan utföra de kontrollanalyser, som anses påkallade, samt att verkställa de undersökningar och utöva den kontroll, som är eller kan bli föreskrivna i särskild ordning. Kontrollen av standardiseringen och pastöriseringen av mjölk bör ligga utanför SLL:s verksamhetsfält.

Rådgivnings- och upplysningsverksamheten bör intensifieras. Brister har otvivelaktigt vidlått kontaktarbetet.

I fråga om den ledande, kontrollerande och samordnande verksamheten avseende den lokala lantbrukskemiska analysorganisationen har SLK bl. a. att verkställa jämförande undersökning rörande från de lokala kontrollstationerna insända eller infordrade analysobjekt och s. k. normlösningar. På detta område råder f. n. formellt en dubbelkontroll, därigenom att de lokala stationerna jämväl står under övervakning av lantbruksstyrelsen, som för ändamålet har särskild sakkunnig. Med det mål för verksamheten vid SLL, som utredningen förorddat, bör SLL i första hand inta ställningen som en objektiv undersökningsinstans och därför så långt möjligt befrias från självständigt kontrollerande uppgifter. SLL bör därför endast ha att utföra de undersökningar i kontrollsyfte, som av lantbruksstyrelsen eller andra myndigheter påkallas inom arbetsområdet.

Den vetenskapliga forskningen bör uteslutande avse utformning, prövning och förbättring av analysmetoder. Nuvarande metoder för analys av växtprodukter och foder är arbetskrävande, grova och delvis missvisande. Här behövs en forskningsinsats för näringsfysiologiskt sett bättre och dessutom mindre arbetskrävande metoder, som är mera lämpade för seriarbete.

Beträffande *gränsdragningen mot andra inrättnings verksamhetsområden* anför utredningen bl. a. följande.

Utredningen anser, att möjligheter bör beredas för s. k. *samrådsanalyser* men kan inte finna att för dessa erfordras annan utrustning än den laboratoriet förfogar över för verksamheten i övrigt.

Erforderliga jordanalyser av *skogsmark* torde med fördel kunna utföras vid SLL. Det synes föga välbetänkt att utrusta statens skogsforskningsinstitut med resurser för rutinanalyser.

Statens provningsanstalt utför f. n. vid sidan av SLK analys av gödselmedel. Ur rationaliseringssynpunkt framstår det som välbetänkt, att denna verksamhet centraliseras till SLL.

Utredningen har inhämtat, att för skördeuppskattningen enligt reglerna för *skördeskadeskyddet* erfordras ett stort antal bestämmingar av främst vattenhalten i fråga om skördade produkter. Uppenbarligen bör denna undersökningsverksamhet för statistiska centralbyråns räkning hänvisas till laboratoriets arbetsområde samt uppdras åt SLL och, inom resp. geografiska områden, de lokala stationerna.

Det synes inte nödvändigt, att hushållningssällskapen utgör ett mellanelid vid SLK:s rådgivande och upplysande verksamhet, även om så i regel torde vara fallet. Utredningen kan inte dela sakkunnigförslaget, att sällskapen skall vara skyldiga att täcka sitt analysbehov hos viss kemisk station, men förutsätter att sällskapen genom inbördes överenskommelser reglerar hithörande förhållanden. Att sällskapen och jordbrukets organisationer medverkar vid tillkomsten av kemiska laboratorier kan utredningen inte finna anmärkningsvärt.

Beträffande *SLL:s geografiska verksamhetsområde* vill utredningen för sin del dit hänföra Stockholms, Uppsala, Södermanlands, Östergötlands och Gävleborgs län. Om Östergötlands län bortfaller, skulle detta innebära en mycket allvarlig begränsning av arbetsmaterialet, särskilt i fråga om jordanalyserna, då länets andel i dessa under senare år utgjort omkring 40 procent av SLK:s hela analysmaterial.

Mera kvalificerade uppgifter av typen uddanalyser bör av de lokala stationerna hänskjutas till SLL.

Sakkunnigförslagets förutsättning, att den lokala anstalten i Örebro skall upphöra, bedömer utredningen inte som realistisk. Anstalten torde ha ett naturligt arbetsområde inom det egna länet samt därutöver i Västmanlands, Värmlands och Kopparbergs län.

Kvantitetsprognos. Analysverksamheten vid SLK har under de senaste åren vad gäller antalet prov visat en markerad nedgång. Däremot har analyslaboratoriets i Ultuna arbetsmaterial i huvudsak haft en konstant omfattning.

Utredningens granskning av sakkunnigförslagets prognoser beträffande den sannolika framtida utvecklingen har föranlett utredningen att i olika hänseenden med större försiktighet bedöma möjligheten till ökning av antalet prov. Uppenbarligen kommer jord-, fodermedels- och växtproduktanalyserna att under nu överblickbar framtid utgöra huvudmaterialet för SLL:s arbete.

Vad särskilt angår *jordanalyserna* påpekar utredningen, att förutbedömningen med hänsyn till det flertal variationsfaktorer som föreligger möter synnerliga svårigheter, samt anför vidare bl. a. följande.

Den under 1950-talet iakttagna sjunkande tendensen för jordprovsmängden har ytterligare accentuerats under senare år. Minskningen i provantal torde till viss del kunna förklaras av att markkartering hittills

betraktats som en engångsåtgärd. Eftersom jordens näringsförhållanden förändras med tiden, har emellertid den uppfattningen numera vunnit terräng, att man ungefär vart sjätte eller sjunde år bör återkomma med markkartering på samma yta. Ökad vikt läggs också vid att följa näringsförhållandenas ändringar för kontroll av vidtagna åtgärders inverkan på näringstillståndet hos jorden. Man bör också räkna med att bestämning av mikroelement kommer att bli ett normalt led i jordanalysen för markkartering. Intresset för den organiska substansens förändringar har resulterat i flera bestämningar av glödningsförlust och andra mått på humushalten. Inom skogsområdet har bestämningar av växtnäringsämnen i grundvattnet börjat komplettera jordanalyserna. Ofta begärs analys av flera mikroelement och organiska beståndsdelar, som SLK f. n. inte utför, och trädgårdsnäringens intresse för kvävetts olika bindningsformer förefaller sprida sig till jordbruket.

Den under de senaste åren genomförda nya markkarteringsmetodiken innebär, att man tar färre jordprov per arealenhet men gör flera och delvis nya, dyrare analyser per prov. Den ändrade jordbruksstrukturen är också ägnad att medföra en ökning av dessa analyser. Även om varje uttalande om utvecklingen framöver måste framstå som osäkert, torde dock försiktigheten bjuda att räkna med en stigande trend. I sammanhanget må också ihågkommas, att markkarteringen inte bara avser åkerjord utan även trädgårdsjord och skogsjord, områden inom vilka viss ökning av analysverksamheten torde få anses sannolik. Beaktas bör härvid, att SLK redan börjat utveckla skogsjordanalys för gödslingsrådgivning. Likaså har SLK sökt stimulera intresset för undersökning av krukväxtjord och krukväxtnäring.

Utredningen finner inte övertygande skäl förebragta för den optimistiska prognos, som präglar sakkunnigförslaget. Å andra sidan måste hänsyn tas till att jordanalyserna i stor utsträckning måste komma att omfatta bestämning av flera element än hittills och att man börjat kräva kortare leveranstider.

I fråga om *fodermedelsanalyserna* — den andra stora gruppen inom SLK:s och en inte ringa del av analyslaboratoriets arbetsmaterial — gäller att antalet prov vid förstnämnda institution varierat inom trånga gränser. Inemot hälften av proven härrör från statens jordbruksnämnd. Vid analyslaboratoriet kan en större ökning noteras i antalet prov av torra fodermedel. Fodermedelslagen, med ikraftträdande den 1 juli 1962, förutses emellertid med stor sannolikhet komma att öka antalet prov. Likaledes måste man räkna med en ökning av analysarbetet till följd av att analyserna av fett och äggvita måste utbyggas.

Huruvida antalet *botaniska analyser* kan komma att öka, är det f. n. svårt att uttala sig om, bl. a. av den anledningen att den nya fodermedelslagens inverkan inte kan förutses. Med hänsyn till dessa analysers stora värde inte bara för tolkningen av resultaten av forskning och försök utan även i många fall för praktiken synes en ökning inte utesluten.

Enligt utredningens mening torde någon större ökning av antalet analyser av *oljeväxtfrö* inte vara att vänta. Det är emellertid angeläget, att sådana ut-

förs vid SLL bl. a. med hänsyn till säsongvariationerna vid laboratoriet. Jordproven börjar strömma in i oktober och leveranserna härav fortsätter sedan i november och december. Oljeväxtfröerna däremot har säsong tidigare. De oljeväxtfrökvantiteter man för SLL:s del i första hand torde ha att räkna med härrör från institutionerna i Ultuna.

Organisation och personal. Utredningens överväganden på grundval av kvantitetsprognosen leder fram till att organisationen inte nu bör ges större omfattning än vad sakrevisionen föreslog år 1955.

Utredningen utgår från att SLL skall ledas av en styrelse, där jämväl föreståndaren för laboratoriet har säte. Däremot har utredningen inte blivit övertygad om behovet av det rådgivande organ, som skisserats i sakkunnigförslaget. Det önskvärda närmare samarbetet med hushållningssällskapen inom upptagningsområdet, andra institutioner med närbesläktade uppgifter och uppdragsgivande myndigheter torde, i den mån dessa inte är företrädare i laboratoriets styrelse, lämpligen böra tillgodoses genom konferenser mellan laboratoriets ledning och vederbörande.

Övervägande skäl finner utredningen tala för att den omedelbara ledningen av en institution av den relativt begränsade omfattning, som det här gäller, ligger i händerna på en vetenskapligt utbildad föreståndare, placerad i lönegrad B 3. Uppenbarligen bör emellertid vid tillsättningen all möjlig hänsyn tas till administrativ och ekonomisk kunnsighet.

I fråga om den inre organisationen av laboratoriet har utredningen inte blivit övertygad om lämpligheten av att genomföra en sträng sektionsindelning. Ej heller synes det praktiskt att hålla den metodforskning, som utgör ett viktigt led i laboratoriets arbete, helt avgränsad från verksamheten i övrigt. Däremot bör tillgången på vetenskapligt kvalificerad personal utmätas på sådant sätt, att goda förutsättningar föreligger för sagda forskning. Vid sidan av föreståndaren bör med tanke härpå finnas en laborator i lönegrad A 26, vilken i fråga om den vetenskapliga utbildningen skall komplettera denne. Ledningen för rutinanalysarbeten bör tillkomma två förste kemister, den ene främst för jordanalyser, den andre för fodermedels- och övriga analyser. I övrigt beräknar utredningen SLL:s personal i huvudsaklig anslutning till vad sakrevisionen föreslog år 1955 jämväl vad angår det kamerala arbetet. Med hänsyn till vikten av att laboratoriet i fall av behov skall kunna biträda vid provtagningen även av handelsvaror, har ett av sakrevisionen föreslaget biträde utbytt mot en provtagare i A 15.

Tillsammans upptar personalförteckningen 34 befattningshavare, mot f. n. 50. Personalstaten får följande utseende.

	Lönegrad
1 föreståndare, benämnd professor	B 3
1 laborator	A 26
2 förste kemister	A 23
1 botanist	A 21

	Lönegrad
1 förste assistent	A 21
2 assistenter	A 19
1 provtagare	A 15
1 förste laboratorieassistent	A 13
1 registrator och kassör	A 12
2 laboratorieassistenter	A 11
1 institutionstekniker	A 9
4 laboratoriebiträden	högst A 9
1 institutionsvaktmästare	A 7
1 kanslibitråde	A 7
12 institutionsbiträden	högst A 5
1 kontorsbitråde	högst A 5
1 ritbitråde	högst A 5

Lokalfrågan. Ehuru sakrevisionen utgått från en icke obetydligt större arbetsvolym än de senaste årens utveckling bekräftat, tillstyrker utredningen — som anser det välbetänkt att byggnaden planeras med tanke på ett växande lokalbehov — att lokalprogrammet i enlighet med revisionens förslag får omfatta en golvyta av omkring 2 200 m². Härav följer att utredningen inte funnit motiverat, att programmet i enlighet med 1958 års sakkunnigförslag utökas till en yta av 2 500 m².

Utredningen framhåller, att den inte ingått på en detaljgranskning av lokaldispositionerna. Den fortsatta bearbetningen kommer med stor sannolikhet att nödvändiggöra jämkningar med hänsyn till den senare utvecklingen särskilt i vad avser de olika lokalernas storlek och gruppering. Det bör ankomma på ledningen för SLK och analyslaboratoriet att i samråd med byggnadsstyrelsen överväga lokaldispositionen inom ramen för angivna lokalprogram.

VI. Remissyttranden över utredningens rörande vissa jordbruksanstalters förläggning förslag rörande SLL

Angelägenheten av att det nya laboratoriet snarast kan träda i funktion betonas kraftigt. Samtidigt beklagar flera remissinstanser, att utredningen inte på samma gång behandlat frågan om den lokala lantbrukskemiska verksamhetens organisation. Utredningens förslag i stort tillstyrks dock allmänt. *Styrelsen för SLK* anser att beslut om byggnad och utrustning och möjligen personalförteckning bör fattas snarast, medan ställningstagandet till kostnader och intäkter uppskjuts i avvaktan på kompletterande utredningar. Enligt ledamoten av lantbrukshögskolans styrelse, professor *Y. Gustafsson* bör — utan att byggnadsfrågan fördröjs — SLL:s organisatoriska ställning omprövas. Härvid synes böra övervägas en samorganisation med lantbruksförsöksverksamheten, som kan beräknas bli SLL:s dominerande beställare.

Arbetsuppgifter. Det tillstyrks över lag att SLL:s verksamhet skall avse jordbruk, skogsbruk och trädgårdsskötsel. *Hushållningssällskapens förbund* och *styrelsen för SLK* påpekar, att det inte är möjligt att nu med säkerhet uttala sig om försöksverksamhetens efterfrågan på analyser. *Värmlands läns hushållningssällskap* understryker betydelsen av att analysbevisen ger den enskilda uppdragsgivaren praktisk ledning.

Styrelsen för statens veterinärmedicinska anstalt anser, att SLL bör ges kapacitet för att kunna ombesörja kemiska brunnsvattenundersökningar begärda av i första hand jordbruket inom Uppsala län. Enligt *statens provningsanstalt* synes alla institutioner mer eller mindre ta avstånd från vattenanalyser. Anstalten framhåller önskvärdheten av att någon statlig institution får sig tilldelad uppgiften att på begäran utföra analyser av vatten för invärtes bruk. *Styrelsen för lantbrukskemiska kontrollstationen i Skara* anser att, eftersom kontroll av standardisering och pastörisering av mjölk samt rutinmässiga kemisk-bakteriologiska vattenundersökningar av praktiska skäl i stor omfattning utförs av de lantbrukskemiska kontrollstationerna, även det centrala laboratoriet bör bedriva sådan verksamhet. Styrelsen anser tillika att centrallaboratoriet och kontrollstationerna bör utöva kontroll av vissa livsmedel, t. ex. charkuterivaror. Beträffande mjölkanalyser anför *styrelsen för statens institut för folkhälsan* följande.

Styrelsen vill framhålla önskvärdheten av att man inväntar statsmakternas beslut i anledning av 1954 års mjölkkommittés betänkande, innan man fastslår att SLL inte skall utgöra organ för pastöriseringsundersökningar. I annat fall skulle pastöriseringskontrollen kunna äventyras. Med nuvarande analysantal vid SLK (mindre än 100 per år) torde det visserligen vara möjligt för institutet att överta pastöriseringsefterkontrollen, men skulle analysernas antal väsentligt öka, kan svårigheter uppstå, eftersom varken institutets nuvarande eller föreslagna personal eller dess lokaler är avpassade för ett stort tillskott av mjölkanalyser. I det förslag till utbyggnadsprogram för institutet, som föreligger, har förutsatts att antalet rutinanalyser skall minska inom födoämneshygieniska avdelningens kemiska sektion.

Delade meningar råder huruvida SLL bör utrustas för att utföra analyser av oljeväxtfrö. *Lantbrukskemiska kontrollstationen i Kristianstad* anser detta vara ur nationalekonomisk synpunkt synnerligen ofördelaktigt, eftersom arbetet på de laboratorier som nu utför sådana analyser samtidigt måste minska eller nedläggas. *Sveriges utsädesförening* har intet att erinra mot att SLL får dylika resurser, särskilt med hänsyn till de vetenskapliga institutionernas vid lantbrukshögskolan behov av kemiska oljeväxtanalyser av såväl enklare som mera komplicerad art.

Ingen remissinstans har något att erinra mot att centrallaboratoriet i princip befrias från skyldighet att utöva offentlig kontroll. Vad gäller gödselmedelskontrollen framhåller emellertid *styrelsen för SLK* och

statens jordbruksnämnd, att denna kontroll bör åvila SLL, så länge inget annat organ ålagts att omhänderha den.

I fråga om forskningen vid SLL anför styrelsen för statens veterinärmedicinska anstalt, att en del av de för metodutvecklingsarbetet nödvändiga grundforskningsproblemen inte sällan torde med fördel kunna bearbetas vid laboratoriet.

Gränsdragningen mot andra inrättningsars verksamhetsområden. Styrelsen för skogshögskolan påpekar, att det från skogshögskolans sida inte framförts några önskemål om att för skogliga analyser inrätta ett kommersiellt laboratorium liknande SLL. Styrelsen fortsätter.

Åtskilliga analysuppdrag från den skogliga praktiken och även från forskningssidan kan med fördel hänvisas till SLL. Ju bättre resurser för analys av skogsjordprover SLL får, desto större del av det mera rutinbetonade skogliga analysmaterialet kan överlåtas dit.

Vad som däremot inom den skogliga forskningen ter sig som ett utomordentligt angeläget önskemål och som även beaktats i Kungl. Maj:ts proposition 1961: 118 är att tillgodose behovet av kvalificerad kemisk sakkunskap, som bl. a. kan biträda olika institutioner inom skogshögskolan med råd och viss service och som kan ombesörja sådana analysuppgifter, som inte lämpar sig att skicka bort på grund av provens beskaffenhet, t. ex. färskt fysiologiskt material, prov där endast minimala kvantiteter står till förfogande eller prov med innehåll av radioaktiva isotoper i farliga koncentrationer. Det gäller också sådana analyser, där för rutinanalys lämpliga metoder inte föreligger. Det skogskemiska laboratoriet, som till en början kommer att förestås av en laborator och ingå i den skogsekologiska institutionen, skall givetvis också delta i arbetet på utvärderingsnormer för skogsjordsanalyser och därmed verksamt bidra till att mängden skogsjordanalyser vid SLL med tiden ökar. Det är givetvis också meningen, att laboratorn i skogskemi skall bedriva egen forskning inom skogsmarkkemi eller angränsande områden.

Ett verksamhetsområde, där en uppdelning av arbetsuppgifterna mellan SLL och det skogliga laboratoriet kan behöva göras, torde vara arbetet på utvärderingsnormer för skogsjordanalyser och på de analysserier av måttlig omfattning och med icke rutinmässigt tillämpade metoder, som därvid kan erfordras. Enligt 1958 års sakkunnigförslag skulle SLL inte få syssla med utvärderingsnormer, varför huvudansvaret för denna verksamhetsgren med nödvändighet måste falla på den skogliga expertisen. Enligt utredningens förslag ges inte något sådant — som det för övrigt vill synas svagt motiverat — förbud. Emellertid har forskningssektionen inom SLL försvagats, och det framstår därför alltför nödvändigt att utvärderingsnormerna för skogsjordanalyser till stor del utarbetas inom de skogliga forskningsinstitutionerna, givetvis i samarbete med SLL.

Statens provningsanstalt har intet att erinra mot att analyser av gödselmedel hänvisas till SLL men framhåller, att provningsanstalten anser sig ha skyldighet att, om så påfordras, utföra dylika analyser i den utsträckning detta faller inom anstaltens kompetensområde.

Styrelserna för frökontrollanstalterna i Örebro och Linköping anser det

felaktigt att hänskjuta vattenhaltsbestämningarna av spannmål och fröer i samband med skörde-skadeskyddet till lantbrukskemiska organ. Dessa uppgifter utjämnar säsongvariationerna i frökontrollanstaltens arbete. *Styrelsen för lantbrukskemiska kontrollstationen i Jönköping* anser däremot i likhet med utredningen, att vattenhaltsbestämningarna bör hänvisas till SLL och de lokala lantbrukskemiska stationerna. *Statistiska centralbyrån* befarar, att ett genomförande av utredningens förslag skulle medföra ett betydligt sämre resultat ekonomiskt och tidsmässigt än den av centralbyrån i viss utsträckning genomförda organisationen, samt anför.

För spannmål omfattar skördeuppskattningarna provtagning av ca 80 000 ytor av en kvadratmeters storlek. Skörden från dessa ytor förpackas i säckar, vilka hopsamlas till fyra tröskningsstationer, belägna i Uppsala, Kristianstad, Jönköping och Karlstad.

Från tröskningsstationerna överförs 37 000 sädesprover till laboratorium för vattenhaltsbestämning. Tidigare anlätades enbart utomstående laboratorier, men 1961 har proven från två av tröskningsstationerna analyserats i statistiska centralbyråns egen regi vid ett laboratorium i anslutning till tröskningsstationen i Uppsala. Avsikten är att fr. o. m. 1962 förlägga alla vattenhaltsbestämningar dit.

Under 1961 har vattenhaltsbestämning av samtliga ca 8 000 vallprover skett vid utomstående laboratorier, men centralbyrån planerar att utföra även dessa vid laboratoriet i Uppsala.

Enligt den tidigare tillämpade ordningen begärde centralbyrån varje år uppgift från olika anstalter om det pris till vilket de skulle vara beredda att åta sig vattenhaltsbestämningar för verkets räkning. Anstalterna begärde då i regel ersättning enligt den av lantbruksstyrelsen fastställda taxan, ehuru med viss rabattering. Genom omläggningen till vattenhaltsbestämning i egen regi beräknas totalkostnaderna ha minskat från ca 175 000 kr. till 65 000 kr. per år. I beloppet 65 000 kr. har härvid inräknats såväl löner, omkostnader etc. som kostnader för arbetsledning, lokaler, avskrivningar å utrustning o. d.

Vid en bedömning av den beräknade besparingen bör följande beaktas. Genom att arbetsrutinen kan nära anslutas till arbetet vid tröskningsstationerna erhålls en jämn arbetsbelastning och förutsättningar skapas för en rationell drift av laboratoriet. Stordriftens fördelar kan utnyttjas. Personalen är timanställd och någon spilltid uppstår inte. Arbetsledningen samordnas med ledningen av den tröskningsstation, som är belägen i samma lokal. Denna utgörs av en förhyrd f. d. ladugård, vilken upprustats i erforderlig utsträckning. Laboratoriet har erhållit fullgod utrustning, men denna är inte speciellt dyrbar. Då även lokalkostnaderna är begränsade utgör den korta användningstiden per år — ca tre månader — ingen större ekonomisk belastning. Några svårigheter att få tillräckligt kvalificerad personal har inte förelegat 1961.

Vid omläggningen av vattenhaltsbestämningarna har förenklade rutiner kunnat införas utan att eftersätta säkerheten. För spannmål som tröskas i Uppsala överförs proven till vattenhaltsbestämning i samma byggnad. Vidare har registreringen kunnat förenklas och det färdiga analysresultatet ges sådan form att den fortsatta bearbetningen vid centralbyrån underlättas. Vissa nackdelar följer givetvis av att verksamheten måste nyorganiseras varje år, men dessa nackdelar synes inte vara särskilt stora och ger sig dessutom

främst till känna på ett förberedande stadium och inte under verksamhetens gång.

Analyserna utförs helt enligt lantbruksstyrelsens anvisningar, vilket bl. a. innebär att dubbelbestämningar (i vissa fall trippelbestämningar) alltid görs. Enligt den tidigare ordningen gjordes i regel endast enkelbestämningar. Vid dubbelbestämningar skulle kostnaden för det äldre systemet sannolikt varit väsentligt högre än nyss angivits.

I fråga om snabbhet och administrativ enkelhet synes man inte kunna undvika att den av utredningen föreslagna ordningen blir mindre fördelaktig. Hur stora nackdelarna skulle bli sammanhänger dock med stationernas möjlighet att anpassa sina rutiner till arbetsgången i skördeuppskattningarna. Beträffande kostnaderna skulle rabatter av omkring 80 procent erfordras vid nuvarande taxa. Vid framräknandet av detta tal har hänsyn tagits till dels beräknade besparingar, dels tidigare erhållna rabatter, dels även kravet på att dubbelbestämningar genomgående skall utföras. En taxehöjning skulle aktualisera behov av ännu större rabatter.

Lantbruksstyrelsen anser, att statliga myndigheter och organ, som har behov av lantbrukskemiska analyser, bör åläggas utnyttja SLL. Dock bör SLL:s styrelse kunna medge, att undersökningar delegeras till annat under kontroll stående laboratorium, såsom de lokala lantbrukskemiska kontrollstationerna. *Styrelsen för SLK* framför liknande synpunkter.

SLL:s geografiska verksamhetsområde. Enligt *lantbruksstyrelsens* mening kan det inte utan vidare förutsättas att de hushållningssällskap, som enligt utredningen skall tillhöra SLL:s upptagningsområde, finner detta förenat med sina intressen, i synnerhet inte om — vilket lantbruksstyrelsen håller före — taxorna inte kan hållas lika vid alla laboratorier. Därtill kommer att möjligheterna att ingripa i de lokala lantbrukskemiska stationernas verksamhet väsentligt minskats, sedan statsbidragen till verksamheten indrogs 1960. *Styrelsen för SLK* betecknar förslaget om att laboratoriernas verksamhetsområden skall regleras genom överenskommelser mellan hushållningssällskapen som ett önsketänkande. *Styrelsen för lantbrukshögskolan* finner det tveksamt om inte hushållningssällskapen i princip bör täcka sitt analysbehov hos viss bestämd kemisk station. Även *styrelserna för lantbrukskemiska stationerna i Jönköping* och *Luleå* hyser betänkligheter mot utredningens uppläggnings.

Kalmar läns södra hushållningssällskap anför genom sitt förvaltningsutskott bl. a. följande.

Ehuru det torde möta betydande svårigheter att nå fram till en ändamålsenlig lösning på frågan om antalet kemiska stationer, deras lokalisering m. m. synes det inte uteslutet, att den väg som angetts av utredningen, d. v. s. överenskommelser mellan hushållningssällskapen, kan leda till målet. Förvaltningsutskottet vill tillstyrka, att försök i denna riktning görs. Om erforderliga överenskommelser skall kunna träffas, bör en grundlig och helt förutsättningslös utredning i saken först göras. Med hänsyn till att läget på hithörande område sedan länge är oklart, vill utskottet förorda att en dylik utredning snarast igångsätts. Enligt utskottets mening hör man

vid utredningens bedrivande inte vara främmande för att pröva jämväl nya former för verksamhetens organisation. Bl. a. synes man böra överväga den ekonomiska föreningen eller aktiebolaget såsom form för hushållningssällskapens gemensamma bedrivande av ifrågavarande analyseringsverksamhet.

Hushållningssällskapens förbund delar utredningens uppfattning att hushållningssällskapen inte skall vara skyldiga att täcka sitt analysbehov vid viss kemisk station utan anser i likhet med utredningen, att hithörande frågor i första hand bör lösas genom inbördes överenskommelser sällskapen emellan. Förbundet är också berett att medverka till att åstadkomma en sådan lösning och tillägger, att det härvid även synes böra allvarligt prövas, om inte samarbetet sällskapen emellan i fråga om lantbrukskemisk analysverksamhet borde — på sätt Kalmar läns södra hushållningssällskap skisserat — ytterligare fördjupas. Härigenom skulle man måhända även kunna få en lösning på den nu så besvärliga och irriterande frågan om taxorna för lantbrukskemiska analyser.

Styrelsen för SLK påpekar som ett märkligt förhållande, att enligt utredningens mening ett län, vars gräns går endast några mil från Uppsala, inte skall tillhöra SLL:s upptagningsområde.

Mot utredningens konstaterande, att ett bortfall av Östergötlands län från centrallaboratoriets upptagningsområde skulle innebära en allvarlig begränsning av SLL:s arbetsmaterial, genmäler *styrelsen för lantbrukskemiska kontrollstationen i Jönköping* att motsvarande konstaterande kan göras beträffande Jönköpings-stationens upptagningsområde, om nämnda län skall hänföras till SLL.

Flera remissinstanser uttalar sitt gillande av utredningens synpunkter på Örebro-stationens fortsatta uppgifter i den lokala organisationen.

Kvantitetsprognos. *Styrelsen för lantbrukshögskolan* påpekar, att lantbrukshögskolans analysbehov, som redan nu överstiger analyslaboratoriets kapacitet, med säkerhet kan beräknas öka avsevärt.

Statens jordbruksnämnd samt *Svenska foderämnes- och spannmålsimportörernas förening* delar utredningens åsikt att analysverksamheten på fodermedelsområdet kommer att öka. Utredningens mening att man inte har anledning räkna med någon större arbetsbelastning för SLL beträffande analyser av oljeväxtfrö vinner stöd av *jordbruksnämnden* och *Sveriges oljeväxtintressenter*.

Organisation och personal. *Stockholms läns och stads hushållningssällskap* ifrågasätter om inte en rådgivande nämnd av det slag som förordats i 1958 års sakkunnigförslag skulle öka möjligheterna till erforderligt samarbete med hushållningssällskapen. Även *Riksförbundet Landsbygdens folk* förordar att en rådgivande nämnd inrättas. Nämnden bör utgöras av i första hand föreståndaren för SLL, en representant för varje

hushållningssällskap inom SLL:s upptagningsområde samt en representant för lantbrukshögskolan.

Styrelsen för lantbrukshögskolan anser att i SLL:s styrelse bör ingå två representanter för lantbrukshögskolan, varav en skall företräda det kemiska fackområdet.

Samtliga remissinstanser som uttalat sig i frågan delar utredningens uppfattning att laboratoriet bör ledas av en föreståndare med vetenskaplig utbildning. *Styrelsen för SLK* påpekar i detta sammanhang, att föreståndaren i viss utsträckning bör medverka i metodforskningen.

Några instanser anser att utredningen bort föreslå en indelning av laboratoriet i sektioner. Huvudmotivet är att utvecklingsarbetet befaras bli åsidosatt för den rutinmässiga verksamheten, om inte särskild personal avdelas till en sektion för metodforskning. *Styrelsen för SLK* anser för sin del att denna fråga bör ankomma på SLL:s styrelse att själv lösa. I praktiken får man ta hänsyn till de olika befattningshavarnas speciella intressen och förutsättningar för olika uppgifter. Vad särskilt angår metodforskningen måste tillses att denna inte ensidigt inriktas på en grupp av analysobjekt.

Värmlands läns hushållningssällskap anser det erforderligt att åtminstone en av de två främsta befattningshavarna vid laboratoriet — i första hand laboratorn — har agronomiska kunskaper.

Styrelsen för statens veterinärmedicinska anstalt finner det berättigat att inrätta en laboratorstjänst även för rutinanalysarbetet. Eventuellt skulle i stället en av de föreslagna assistenttjänsterna kunna ugå ur personalstaten. Styrelsen ifrågasätter också om inte lönegradsplaceringen för den ledande personalen i flera fall blivit för låg. *Styrelsen för lantbrukshögskolan* ifrågasätter för sin del om inte en eller ett par assistentbefattningar i reglerad befordringsgång skulle utgöra en synnerligen önskvärd utvidgning av personalstaten, bl. a. med tanke på rekryteringsbehovet såväl inom SLL som vid de lokala stationerna. *Styrelsen för SLK* anför följande erinringar avseende föreslagen personal.

De tre befattningshavare, som avses för kansli och kamerala uppgifter, motsvarar endast vad som redan finns vid SLK. Nu tillkommer den vid analyslaboratoriet bedrivna verksamheten. SLL kommer att behöva arbetskraft för skötsel av telefonväxel. Vidare behöver SLL en kamrerare, som kan svara för en vidgad bokförings- och redovisningsverksamhet och från föreståndaren avlasta personalärenden m. m. Kamreraren bör placeras i lägst A 19. I samband därmed bör befattningen som registrator och kassör ändras till förste kansliskrivare. Eventuellt kan befattningen ändras till kontorist.

Det är viktigt att SLL får en provtagare till sitt förfogande, men troligtvis blir han inte fullt sysselsatt med provtagningsuppgifter. Han bör därför kunna utnyttjas även för egentligt analysarbete. För att kunna erhålla en be-

fattningshavare med erforderliga kvalifikationer bör tjänsten benämnas provtagare och assistent och placeras i lönegrad A 19.

Statskontoret anser sig kunna godta den föreslagna personalstaten. Enligt lantbrukskemiska kontrollstationen i Kristianstad synes personalen vara tilltagen i överkant. Det bör enligt kontrollstationen vara möjligt även för en statlig institution att i viss utsträckning variera antalet anställda efter arbetets omfattning och ha tillfälligt anställda under högsäsong.

Lokalfrågan. Styrelsen för SLK anför följande.

Styrelsen anser en lokalram av ca 2 200 m² golvyta alltför trång. Bl. a. behövs större utrymme för botaniska analyser, plats för mörkrum samt utrymme för vissa radioaktiva undersökningar. Även om en ökning av byggnadsvolymen innebär ökade kostnader, kan å andra sidan en senare utvidgning av utrymmena bli svår att genomföra på ett ändamålsenligt sätt. Byggnaden bör därför från början göras relativt rymlig. Med hänsyn till svårigheten att nu bedöma den totala omfattningen av SLL:s verksamhet vill styrelsen emellertid begränsa sig till att föreslå en ökning av byggnadens golvyta med lägst 100 m².

VII. 1959 års sakkunnigförslag rörande den lokala lantbrukskemiska analysverksamheten

Allmänt. Den sakkunnige överväger, om det finns anledning för staten att reglera eller ekonomiskt stödja den lokala lantbrukskemiska verksamheten. Den egentliga kommersiella driften skall vara självbärig, varför staten inte på denna grund bör utge bidrag. Likaledes bör den upplysande och rådgivande verksamheten i stort sett vara självbärig, då den i huvudsak kan betraktas som kundanskaffningsarbete. I stor omfattning torde detta slag av arbete utföras av hushållningssällskapen i samband med övrig verksamhet inom området. Den kvarstående mera betydelsefulla anledningen till att staten skulle understödja verksamheten torde finnas i det allmänna intresset av att föreståndaren har en viss kompetens. Denna kompetens är nämligen högre än vad som skulle krävas för ledningen av allenast den kommersiella driften. Chefen för stationen bör kunna framvisa en tillräckligt hög kompetens för att analysstället skall kunna hävda sig utåt, i synnerhet vid skiljeanalyser. Föreståndaren måste dessutom besitta denna högre kompetens för att kunna uppehålla erforderligt samråd med grundforskande institutioner, med hushållningssällskapens tjänstemän och med SLL.

Den sakkunnige diskuterar även frågan om ett förstatligande av stationerna men finner inte anledning föreslå ändring i rådande finansieringsförhållanden.

Behov och lokalisering av de lantbrukskemiska stationerna. För att få ett underlag för bedömningen av behovet och lokaliseringen av de kemiska stationerna har den sakkunnige undersökt utvecklingen beträffande de analysobjekt som främst kommer i fråga. Det konstateras, att i förhållande till 1930-talets läge en stark expansion skett beträffande jordanalyser och i någon mån beträffande analyser av växtprodukter, medan analyskvantiteten för mjölk- och mejeriprodukter starkt sjunkit, då mejeriindustrien numera själv utför sina driftanalyser. Rörande analyser utanför arbetsområdet märks en betydande ökning av vattenanalyser.

Frågan om behovet och lokaliseringen av kemiska stationer prövas från två bestämda förutsättningar, nämligen att stationernas verksamhet skall vara självbärig och att samtidigt deras kontaktmöjligheter med verksamhetsdistrikten skall bli de bästa möjliga. Därvid strävas efter att uppnå ett optimalt läge. Samtidigt berörs frågan om möjligheterna att specialisera verksamheten. Med hänsyn till det relativt stora antalet analysobjekt, frågan om serieanalyser samt de förekommande säsongvariationerna anser den sakkunnige, att inte mycket står att vinna på att organisatoriskt genomföra en specialisering i detta sammanhang. Däremot förordas, att i den interna arbetsuppläggningsstationerna i samråd försöker komma fram till en lämplig lösning, vilket tidigare skett beträffande bl. a. analys av oljeväxtfrö.

Som utgångspunkt för slutsatserna angående antalet erforderliga stationer har den sakkunnige haft den förlustbringande verksamheten vid de flesta stationerna under senare år. Då denna synes ha uppstått av för låg analyskvantitet, har tanken varit att minska antalet stationer. Den sakkunnige anser sig dock inte böra föreslå så genomgripande åtgärder främst på den grunden, att det är uppenbart att analyskvantiteten för landet i sin helhet bör kunna ökas genom lämpliga åtgärder. Vissa förändringar av verksamhetsdistrikten anses böra genomföras. Däremot vill den sakkunnige inte förordas en utökning av antalet stationer, varför det inte finns utrymme för stationen i Örebro i den statsunderstödda organisationen.

Den sakkunnige prövar dessutom frågan om ett utbyte av antingen stationen i Skara eller stationen i Jönköping mot stationen i Örebro och ett utbyte av stationen i Luleå mot ett laboratorium i Röbbäcksdalen men finner inte anledning att förordas ett sådant utbyte. Även andra alternativ diskuteras. Beträffande stationen i Visby framhålls, att dess bibehållande inte synes vara helt befogat av lantbrukskemiska skäl.

Verksamhetsdistrikten föreslås bli utökade för stationen i Jönköping med Östergötlands län, för stationen i Skara med Värmlands län och för stationen i Luleå med Jämtlands och Västernorrlands län, medan för stationerna i Visby och Kristianstad distriktet skulle bli oförändrade. Distriktet för SLL skulle i motsvarande omfattning reduceras. De utökade distriktet skulle ge bättre möjligheter till självbärig drift.

Konkurrensförhållanden. Stationernas konkurrensförhållanden undersöks därefter. I första hand diskuteras den icke statsunderstödda stationen i Örebro samt kemiska avdelningen vid utsädesföreningen i Svalöv. Stationen i Örebro synes dock ha konkurrerat allenast med det statliga laboratoriet, medan den kemiska avdelningen i Svalöv bedrivit en omfattande lantbrukskemisk verksamhet åtminstone i södra delarna av landet, vilket den sakkunnige anser inte vara lämpligt. Han föreslår, att stationen i Örebro upphör med sin verksamhet och att laboratoriet i Svalöv begränsar den lantbrukskemiska analysverksamheten till att omfatta i huvudsak analysobjekt från förädlingsverksamheten.

Även de lokala frökontrollanstalterna har i någon mån bedrivit analysverksamhet inom stationernas kompetensområde, vilket enligt den sakkunniges uppfattning bör upphöra.

Arbetsuppgifter. Beträffande arbetsuppgifterna för stationerna föreslår den sakkunnige i stort sett detsamma som för det statliga laboratoriet. Dock anses, att den offentliga kontrollen av handeln med fodermedel och handels-

gödsel bör utgå ur arbetsuppgifterna och hänföras till det stalliga laboratoriet. Dessutom bör stationerna kunna remittera udda analyser till SLL, särskilt sådana som kan anses vara av allmän betydelse.

Stationerna bör kunna åta sig analyser utanför kompetensområdet men endast under förutsättning av att de är självbäriga, att de sker i samråd med den inrättning, inom vars kompetensområde de faller, samt att de inte inkräktar på stationernas arbete inom det egna kompetensområdet. Tillsynsmyndigheten bör övervaka verksamheten och stationerna bör lägga upp lämplig kostnads- och intäktsbokföring för de olika analysobjekten för bedömningen av deras bärlighet.

Rörande frågan om arbetsuppgifternas framtida kvantitet förväntar den sakkunnige en kraftig ökning av analyskvantiteten för jordprov, därest markkarteringsarbetet intensifieras bl. a. genom att bättre resurser för provtagningen tillhandahålls. För samrådsanalyser, främst vattenundersökningar, väntas även en ökning.

Organisation m. m. Den sakkunnige föreslår, att styrelse för lantbrukskemisk station skall erhålla i stort sett den sammansättning, som gäller för veterinärbakteriologiskt laboratorium. Genom att varje hushållningssällskap kan få en ledamot i styrelsen för den kemiska station, inom vars distrikt sällskapet ingår, förväntas en bättre kontaktverksamhet mellan station och hushållningssällskap.

Rörande personalen föreslår den sakkunnige, att förste kemist inte skall behöva anställas vid stationerna, då de kvalificerade uppgifterna inte har så stor omfattning. I övrigt understryks nödvändigheten av att deltidsanställning av personal, vilket betingas av säsongvariationerna, tillämpas i största möjliga omfattning.

Beträffande kompetenskraven å den högre personalen anser den sakkunnige det betydelsefullt, att de inte förändras på annat sätt än att »vana vid lantbrukskemiska analyser» utbyts mot »vana vid kemiska analyser».

I lokal- och utrustningsfrågorna finner den sakkunnige inte anledning föreslå några mera genomgripande åtgärder.

Kostnadsfrågor m. m. Den sakkunnige har undersökt anledningarna till att driften vid stationerna inte varit självbärlig, varigenom förluster i stor omfattning uppstått. Orsakerna härtill kan vara för låga taxor i förhållande till verkliga kostnader, ogynnsamt utnyttjande av resurserna bl. a. beroende av säsongvariationerna samt icke självbärlig analysverksamhet av andra skäl. Det har inte varit möjligt klarlägga i vilken omfattning var och en av dessa orsaker medverkat till att förluster uppstått. Den sakkunnige finner, att orsakerna i viss omfattning bör kunna elimineras. Taxesättningen bör givetvis omprövas av vederbörande myndighet och ändring ske häri, därest den visar sig vara oriktig. Icke självbärlig verksamhet, vartill hänförs den offentliga kontrollen på eget initiativ samt vissa enstaka analyser, hänvisas i huvudsak till SLL. Den huvudsakliga orsaken till förlustbringande verksamhet, nämligen ogynnsamt utnyttjande av resurserna, anses kunna åtminstone delvis elimineras genom en ökning av analyskvantiteten med hjälp av en mera ingående bearbetning av distriktet, i vissa fall en utökning av distriktet, en utjämning av säsongvariationerna genom medgivande av nedsättning av analysavgifterna samt en effektiviserad arbetsledning med åtminstone vissa besparingar å lönekostnaderna som följd.

Statsbidrag till de kemiska stationerna anses inte böra utgå till de egent-

liga driftkostnaderna för den kommersiella verksamheten. Däremot föreslås, att ett statligt bidrag skall utgå till driftkostnaderna överhuvud motsvarande skillnaden i lön till en föreståndare med den kompetens, som krävs enligt reglementet, och till en föreståndare med kompetens erforderlig för den egentliga kommersiella driften. Utredningen beräknar bidragsbeloppet till skillnaden i lön mellan lönegraderna A 26 och A 21, eller till i runt tal 7 000 kr. för år och station.

Den sakkunnige föreslår även, att lån skall kunna beviljas stationerna för anskaffning av utrustning. Med hänsyn till att stationerna redovisar egna behållningar bör beloppet härför kunna begränsas till 100 000 kr. för samtliga stationer.

Inspektion av de lantbrukskemiska stationerna bör ske på samma sätt som f. n. I detta sammanhang berörs även frågan om sådan med stationerna konkurrerande lantbrukskemisk analysverksamhet, som kan förekomma inom stationernas kompetensområde vid analysställen tillhöriga direkt eller indirekt statsunderstödd verksamhet. Den sakkunnige anser, att en given förutsättning för att sådan verksamhet skall få förekomma är att den sker efter medgivande av Kungl. Maj:t. I sådant fall skall analysstället vara föremål för samma inspektionsförfarande som gäller för de lantbrukskemiska stationerna.

Den sakkunnige föreslår vidare bl. a. att stationerna skall benämnas hushållningssällskapens lantbrukskemiska stationer eller laboratorier och att statsbidraget skall betecknas som statligt driftbidrag. I taxan bör intas föreskrift rörande nedsättning av taxeavgift för utjämning av säsongvariationer och att stationerna skall vara bundna till sina verksamhetsdistrikt.

VIII. Jordbruksanslagsutredningens förslag rörande den lokala analys- och kontrollverksamheten på jordbrukets område

Jordbruksanslagsutredningen har avgett sitt förslag i ämnet, sedan till utredningen remitterats dels *sakkunnigförslaget rörande den lokala lantbrukskemiska analysverksamheten*, dels *framställningar av Uppsala läns hushållningssällskap och Hushållningssällskapens förbund om inrättande av ett statsunderstött veterinärbakteriologiskt laboratorium i Uppsala samt uppförande å hushållningssällskapens personalförteckning av chefsveterinärerna vid sällskapens veterinärlaboratorier*.

Utredningen finner organisationen av den lokala veterinärbakteriologiska verksamheten inte vara helt tillfredsställande med hänsyn till såväl ekonomiska som allmänt organisatoriska faktorer samt framlägger vissa riktlinjer för en översyn. I det följande återges utredningens synpunkter och förslag i den del de berör den lantbrukskemiska verksamheten.

En riktpunkt vid översynen synes böra vara att verksamheten vid veterinärlaboratorierna skall vara effektiv och i ekonomiskt hänseende självbärande. För att detta mål skall kunna uppnås fordras i vissa fall att större laboratorieenheter skapas. Utredningen anser därför att möjligheterna till samgående mellan olika hushållningssällskap om gemensamma laboratorier bör undersökas. Med hänsyn till önskvärdheten av att där så kan ske ned-

bringa lokal- och administrationskostnaderna bör man i detta sammanhang även pröva möjligheterna att med de veterinärbakteriologiska laboratorierna sammanföra vissa andra likartade institutioner, exempelvis 1) en lantbrukskemisk avdelning, 2) en frökontrollavdelning samt — eventuellt — 3) ett trädgårdslaboratorium.

Vid en sådan sammanföring av nämnda verksamhetsgrenar till regionala lantbrukslaboratorier, som bör ha karaktären av en självständig juridisk person, erhålls möjlighet att utjämna uppkommande underskott å en viss gren av laboratorieverksamheten med överskottet å en annan gren. I motsats till vad förhållandet är beträffande de veterinära och lantbrukskemiska institutionerna ger de lokala frökontrollanstalterna i mellersta Sverige ganska betydande nettoöverskott. Sammanföringen kan jämväl leda till att några av de nu verksamma veterinärlaboratorierna nedläggs. Härigenom utökas djurantalet och den ekonomiska basen för de återstående. Motsvarande fördelar av centraliseringen kan vinnas för de lantbrukskemiska stationerna, om än i mindre omfattning. Angivna konsekvenser liksom andra fördelar av sammanföringen torde förbättra det ekonomiska utfallet av verksamheten vid de skilda laboratoriegrenarna i sådan grad att ett ianspråktagande av överskottet å frökontrollverksamheten till täckande av underskott på andra grenar måhända torde kunna undvikas.

En sådan sammanföring av olika laboratoriegrenar, som utredningen antytt, bör även i andra avscenden kunna medföra besparingar i driften. Viss materiel torde sålunda kunna inköpas och utnyttjas gemensamt. Vidare bör i flera fall ett gemensamt utnyttjande av lokaliteterna kunna komma i fråga. Ytterligare besparingar synes kunna uppnås genom utnyttjande gemensamt även av viss personal. Härvid åsyftas först och främst personal för enklare analysarbete. Ett ändamålsenligare utnyttjande av sådan arbetskraft underlättas av att tämligen starka säsongväxlingar årligen uppkommer i laboratoriernas verksamhet. Administrativ och kameral personal bör också kunna utnyttjas gemensamt.

Även andra fördelar skulle kunna uppnås, därest en sammanföring kommer till stånd. Gränserna mellan de olika analysgrenarna har blivit alltmer diffusa. En sammanföring skulle otvivelaktigt skapa större enhet på området. Genom bildandet av större laboratorieenheter synes vidare möjligheter skapas att bättre än hittills betjäna t. ex. trädgårdsnäringen. Även på vattenvårdens och livsmedelskontrollens områden torde bättre och utbyggda laboratorieresurser vara till stor nytta. Enligt utredningens mening skulle den tänkta laboratorieorganisationen kunna utgöra en lösning även av norrländska problem på hithörande område. De nuvarande resurserna synes därstädes vara alltför små. En placering av ett regionalt laboratorium i exempelvis Umeå skulle otvivelaktigt i hög grad främja både husdjurskötseln och växtodlingen i övre Norrland.

De framlagda riktlinjerna innebär inte att andra lösningar skulle vara otänkbara. Klart är emellertid att nuvarande verksamhetsformer inte är tillfredsställande ur finansiell och i viss mån organisatorisk synpunkt och att man därför bör söka sig fram till nya former för den lokala kontroll- och analysverksamheten på jordbrukets område. Riktpunkten bör vara att få till stånd icke statsunderstödda laboratorieenheter, som i ekonomiskt avseende är självbärande och som på ett effektivt sätt kan fullgöra de uppgifter, för vilka de är avsedda. Man kan dock förulsätta att en eventuell omorganisation i vissa fall kan medföra avsevärda kostnader av engångskaraktär, kostnader som hushållningssällskapen inte har resurser att själva

bestrida. Utredningen anser det därför skäligt, att staten i sådana fall ger visst ekonomiskt stöd i form av lånegaranti för att täcka uppkommande kostnader av investeringskaraktär. Vid detta ställningstagande har utredningen förutsatt, att visst bidrag av statsmedel, vars storlek utredningen inte tagit ställning till, skulle utgå till dess den förutsatta rationaliseringen av verksamheten genomförts.

Med hänsyn till spörsmålets innehåll och sammansättning ävensom till statens relativt ringa inflytande över berörda lokala institutioners ekonomiska förhållanden samt sambandet med icke statsunderstödda organs verksamhet inom området förordar utredningen, att förhandlingar upptas med vederbörande parter för att ernå en förbättrad organisation och ekonomisk stabilitet i fråga om sådan analysverksamhet som här berörs. En av Kungl. Maj:t utsedd förhandlare bör enligt utredningens uppfattning lämpligen även erhålla uppdrag att göra en närmare översyn av sambandet mellan den lokala analysverksamheten och den centralt bedrivna.

IX. Utredningens rörande vissa jordbruksanstalters förläggning förslag rörande den lokala lantbrukskemiska analysverksamheten m. m.

Utredningen rörande vissa jordbruksanstalters förläggning anför — efter att ha granskat jordbruksanslagsutredningens principuttalanden om sammanföring av hushållningssällskapens olika laboratorier till regionala lantbrukslaboratorier — bl. a. följande i de frågor som berör den lantbrukskemiska verksamheten.

Lokala frökontrollanstalter drivs nu av endast fyra hushållningssällskap, de i Östergötlands (Linköping), Skaraborgs (Skara), Örebro (Örebro) och Norrbottens län (Luleå). Vidare har sällskapet i Jämtlands län del i huvudmannskapet för anstalten i Torsta. Denna torde dock, såvitt nu kan bedömas, liksom Luleå-anstalten stå inför nedläggande. I Linköping finns inte någon *kemisk station* och Örebro-stationen drivs i landstingets regi. En sammanföring av anstalterna i fråga skulle alltså kunna aktualiseras endast i Skara.

Samorganisation av veterinärbakteriologiska och kemiska laboratorier skulle teoretiskt kunna tänkas endast på följande orter: Jönköping, Kristianstad och Skara. I Linköping och Örebro skulle därjämte teoretiskt samorganisation kunna ifrågakomma av frökontrollanstalten och veterinärlaboratoriet. I Stockholm, Nyköping, Kalmar, Malmö, Falkenberg, Västerås och Falun, där nu veterinärlaboratorier är förlagda, saknas helt förutsättningar för en samorganisation. Det är sålunda högst fem län, som härvid kan komma under övervägande, detta dock under förutsättning att den nuvarande förläggningen av veterinärlaboratorierna bibehålls.

Vid bedömningen av koordinationsuppslaget måste emellertid beaktas, att veterinärlaboratoriernas verksamhet i grundläggande avseenden har en väsentligen annan karaktär än frökontrollanstalterna och de kemiska stationerna. Fältarbetet intar nämligen en dominerande plats i den veterinära verksamheten, medan arbetet vid frökontrollanstalterna och de kemiska stationerna bedrivs så gott som uteslutande *inom* laboratorierna. Jämfört med vad som gäller i fråga om sistnämnda institutioner synes också inom

veterinärlaboratorierna rutinpersonalen anmärkningsvärt fåtalig, under del att den ledande personalen numerärt överstiger eller endast obetydligt understiger analyspersonalen. Laboratoriepersonalen uppgick sålunda 1959 till 41 biträden vid elva laboratorier. Antalet veterinärer redovisas samtidigt till 34. Den förefintliga organisationen bestyrker, att fältarbetet och rådgivningsverksamheten dominerar bilden, liksom att möjligheterna till »lån» av rutinpersonal vid ojämn arbetsbelastning mellan olika institutioner för dessa laboratoriers del framstår såsom mycket begränsade, nära nog såsom obefintliga. Enahanda synes förhållandet vara i fråga om kontorspersonalen, som upptagits till sammanlagt 16, d. v. s. mindre än 1 1/2 i genomsnitt per laboratorium. Tillika antyder personalläget, att veterinärlaboratoriernas verksamhet svårligen kan präglas av de betydande säsongvariationer som vitsordats i fråga om frökontrollanstalterna och, ehuru mindre utpräglat, de kemiska stationerna.

Enär sålunda de lokala möjligheterna till en sammanföring av olika laboratorier med veterinärlaboratorierna ter sig begränsade och då de senares behov av rutinpersonal, vid jämförelse med de förstnämnda, likaledes är av ringa storleksordning, synes några ekonomiska fördelar av nämnvärd betydelse svårligen uppnåeliga på den av jordbruksanslagsutredningen förordade vägen.

Den av jordbruksanslagsutredningen framhållna synpunkten att *gränsdragningen mellan de tre laboratoriegrupperna* skulle vara diffus saknar allt berättigande vad frökontrollverksamheten angår i förhållande till veterinärlaboratorierna. I fråga om den kemiska analysverksamheten kan iakttagelsen äga giltighet endast beträffande vattenundersökningar, vilka 1958 totalt uppgick vid veterinärlaboratorierna till omkring 4 200 av de sammanlagt till 738 000 uppgående undersökningarna. För övrigt utfördes sagda år endast vid sju veterinärbakteriologiska laboratorier sådana undersökningar, av vilka inemot hälften föll på Västerås. Tidigare var förhållandena likartade, fastän under vissa år ännu färre veterinärlaboratorier bedrivit sådan verksamhet. Under åren 1957 och 1958 var totalsiffrorna för övrigt i sjunkande. Av intresse är att vid laboratorierna i Jönköping och Kristianstad sådana inte utfördes, i Skara uppgick de till blott några tiotal, medan de i Örebro nådde högre numerär. Endast i sistnämnda fall kan sålunda den kemiska stationen sägas ha påverkats genom konkurrens från veterinärlaboratoriets sida, men dessa institutioner har skilda huvudmän, varför nu berörda förhållande ur de synpunkter, jordbruksanslagsutredningen anlagt, saknar relevans.

Vad gäller spørsmålet om *samordning av de lokala kemiska stationerna och frökontrollanstalterna* föreligger som redan sagts teoretiska förutsättningar för en sådan allenast i Skara. Enligt vad utredningen inhämtat, har i Skara de båda institutionerna redan inlett visst samarbete i syfte att möta toppbelastningar. Detta uppges främst ha inneburit överflyttning av vissa rutinanalyser från frökontrollanstalten till den kemiska stationen. Anordningen underlättas därigenom att lokalerna är belägna i varandras grannskap.

Kvalitetsanalyser av kvarnspannmål och utsädespannmål utförs av frökontrollanstalterna i stor utsträckning jämsides med kontrollarbetet i övrigt och det kan därför inte vara praktiskt att splittra undersökningarna genom att lägga dem på de kemiska stationerna. I den mån analyserna i fråga ingår i centrala frökontrollanstaltens normala uppgifter, bör sådana

givetvis också komma till utförande vid de lokala anstalterna, för så vitt inte dessas huvudmän skulle finna skäl föreligga för en ändrad ordning.

Utredningen har sålunda kommit till den uppfattningen, att de skäl, som av jordbruksanslagsutredningen åberopats för en *samlad översyn av hushållningssällskapens analys- och laboratorieverksamhet*, inte kan anses bärande. I den mån vissa besparingar i driftskostnaderna kan stå att vinna, t. ex. genom gemensamma inköp av förbrukningsmaterial eller vid de kamerala ärendenas handläggning, torde man kunna utgå ifrån att huvudmännen inte underlåter att utnyttja förefintliga möjligheter. Staten lär knappast ha anledning eller möjlighet att ingripa reglerande i berörda avseende, sedan den direkta bidragsgivningen numera upphört.

Vad angår de *lokala kemiska stationerna* har utredningen tidigare i sitt förslag till geografiskt verksamhetsområde för SLL förutsatt, att hushållningssällskapens kemiska stationer i Jönköping, Visby, Kristianstad, Skara och Luleå samt landstingets motsvarande institution i Örebro fortsättningsvis skulle vara verksamma inom de områden, där de f. n. arbetar. I fråga om Luleå-stationen skulle emellertid ändrade förutsättningar kunna inträda, därest framdeles en filial till statslaboratoriet anordnas i Röbbäcksdalen. Tilläggas må likväl, att de företagna undersökningarna är ägnade att inge tvekan, huruvida Jönköpings-stationen i fortsättningen kan förutsättas förfoga över ett tillfredsställande arbetsmaterial. Önskemålen från vissa områden i södra delen av landet att kunna anlita Kristianstads-stationen uppbärs obestriddligen av en stark motivering. Det synes emellertid böra ankomma på de härvid närmast intresserade hushållningssällskapen att samrådsvis träffa avgörande rörande den lämpligaste organisationen av den kemiska analys- och kontrollverksamheten inom området i fråga. Liknande belänkigheter kan göras gällande vad angår Visby-stationen. Särkerligen skulle en ur olika synpunkter gynnsammare organisation av den lokala kemiska analysverksamheten vinnas, om den syd- eller mellansvenska verksamheten koncentrerades. I sådant fall ligger det närmast till hands att föra Kalmar och Kronobergs län till Kristianstads-området, Jönköpings och Hallands län till Skara-området samt Gotlands län till statslaboratoriets område.

Från vissa håll har ifrågasatts, om inte de kemiska stationernas verksamhetsområden borde bringas att sammanfalla med den nu tillämpade uppdelningen av landet i försöksdistrikt. En konsekvent tillämpning av denna grundsats skulle rubba arbetsområdet för såväl Jönköpings- som Visby-stationerna, då Kristianstads-stationen skulle ensam företräda hela det södra försöksdistriktet. Likaledes skulle förutsättningarna för Örebro-stationen väsentligen begränsas och dess område uppdelas mellan Skara-stationen och det statliga laboratoriet.

Utredningen vill till en början framhålla, att den nu tillämpade indel-

ningen av landet i fyra försöksdistrikt nyligen bestämts, varför erforderlig praktisk erfarenhet av den ifrågavarande ordningen saknas. Det kan därför inte uteslutas, att jämkningar i densamma kan visa sig behövliga eller önskvärda. Att därför redan nu skrida till vittgående organisatoriska ingrepp är i och för sig ägnat att inge betänkligheter.

Utredningen kan inte heller finna, att skälen för att sammanföra all kemisk analysverksamhet inom ett försöksdistrikt till en enda institution är av tvingande natur. Vid bedömandet av arbetsmaterialets omfattning har de sakkunniga för övrigt utgått ifrån att den av lantbrukshögskolan bedrivna försöksverksamheten allt fortfarande skulle anlita det statliga laboratoriet, oberoende av verksamhetens lokalisering. Ett frångående av denna princip skulle rubba förutsättningarna för detta laboratoriums arbetsmaterial.

Av dessa skäl anser sig utredningen inte kunna förorda en principiell omläggning av verksamhetsområdena för de kemiska stationerna i vidare mån än som redan antytts i fråga om tveksamheten rörande det framtida behovet av stationerna i Jönköping och Visby.

Enligt sakkunnigförslaget skall *Svalövs-institutionens kommersiella verksamhet* begränsas. Utredningen har emellertid inte funnit anledning att närmare pröva detta uppslag, då frågan om institutionens verksamhet på det lantbrukskemiska området hittills reglerats genom särskilda beslut av Kungl. Maj:t och det torde kunna förutsättas, att den begränsning, som enligt nu gällande ordning föreskrivits, alltjämt skall bestå.

Skiljaktig mening. Utredningen upplyser, att experten åt utredningen, direktören S. Zachrisson biträtt utredningens synpunkter och förslag med undantag av att han ansett, att tillkomsten av den nya försöksdistriktsorganisationen bör beaktas vid de överväganden, som — främst hushållnings-sällskapen emellan — måste föregå eventuella organisatoriska förändringar beträffande de kemiska stationernas verksamhetsområden.

X. Remissyttranden över utredningens rörande vissa jordbruksanstalters förläggning förslag rörande den lokala lantbrukskemiska analysverksamheten m. m.

Remissinstanserna delar genomgående utredningens uppfattning, att tillräckliga skäl inte föreligger för en samorganisation av olika regionala laboratorieverksamheter.

Om ordnandet av den lokala lantbrukskemiska verksamheten har däremot olika meningar framförts i remissvaren.

Vad först angår frågan om stationernas anknytning till försöksverksamheten upptas denna till behandling av åtskilliga remissinstanser. Flertalet av dessa anser i motsats till utredningen att statio-

nera bör anknytas till vederbörande försöksdistrikt och utföra de kemiska analyserna för försöksverksamheten i distriktet. Denna ståndpunkt intas genomgående av de centrala organen. *Lantbruksstyrelsen* anför sålunda.

Enligt styrelsens mening bör de jordbruksförsöksdistrikt som landet indelats i utgöra grund för geografisk områdesindelning då det gäller den lantbrukskemiska analysverksamhetens organisation. Härvid kommer SLL att få ett större område än utredningen föreslagit. Då det emellertid synes innebära påtagliga fördelar att försöksverksamhetens analysbehov tillgodoses regionalt, vill styrelsen föreslå att försöksverksamhetens analyser får utföras av de inom vederbörande försöksdistrikt verksamma stationerna. Därigenom minskas den del av analysvolymen vid SLL som beräknats för försöksverksamhetens behov. Med en sådan ordning skulle de lokala stationerna tillföras ett visst analysunderlag, vilket synes vara av betydelse för dessa, då analysunderlaget f. n. i regel inte är tillräckligt stort.

Lantbrukshögskolans lärarkollegium anför i sitt yttrande, till vilket *styrelsen för högskolan* anslutit sig, att kollegiet finner en anknytning av de lantbrukskemiska stationerna till försöksdistrikten lämplig, då detta bl. a. torde medföra en önskvärd förbättring av stationernas kontakter med försöksverksamheten och hushållningssällskapens rådgivningsverksamhet. *Markkarteringsnämnden* instämmer i kollegiets yttrande och understryker vikten av att den lokala analysverksamheten ges en sådan form och organisation att bästa möjliga förutsättningar skapas för goda kontakter i nämnda avseende. *Styrelsen för Alnarpsinstitutet* anser, att en alltför stark centralisering av den kemiska analysverksamheten kan medföra minskad effektivitet. *Hushållningssällskapens förbund* framhåller, att starka skäl talar för att tillkomsten av den nya försöksdistriktsorganisationen beaktas, när verksamhetsområdena för de lokala kemiska stationerna fastställs. Liknande synpunkter anföras av flera lokala intressenter, bl. a. av *Stockholms läns och stads hushållningssällskap* samt av *hushållningssällskapen i Kalmar, Kristianstads, Malmöhus, Skaraborgs, Västerbottens och Norrbottens län*. *Styrelsen för lantbrukskemiska stationen i Kristianstad* anför, att det enligt styrelsens mening skulle vara mycket fördelaktigt för försöksverksamheten, om prov av jord och skördeprodukter från södra försöksdistriktet undersöktes vid stationen i Kristianstad i stället för vid SLL. Detta skulle medföra kortare väntan på analysresultaten, vilket torde vara mycket viktigt vid rådgivning och utvärdering. Som regel skulle även transporter bli enklare och kostnaderna helt säkert kunna bli lägre.

En motsatt ståndpunkt i fråga om stationernas anknytning till försöksverksamheten intar *hushållningssällskapet i Västmanlands län*, som delar utredningens betänkligheter mot organisatoriska förändringar beträffande de kemiska stationerna innan erfarenheter vunnits av den nya försöksorganisationen. Även *hushållningssällskapet i Södermanlands län* anser, att det f. n. inte synes finnas skäl för större ändringar inom den kemiska analysverksamheten eller till omläggning av verksamhetsområdena.

Flertalet lokala intressenter har inte direkt berört frågan angående de lokala stationernas anknötning till försöksdistrikten. Så är fallet med *hushållningssällskapet i Uppsala län*, som emellertid i fråga om områdesindelningen framhåller att det är nödvändigt att slå vakt kring SLL. Sällskapet anför härvid följande.

Vid SLL måste en klar uppdelning ske mellan å ena sidan forskning och uddaanalyser samt å andra sidan den industriella driften med rutinanalyser. I sistnämnda avseende måste i praktisk drift skapas nya former för serieanalys efter löpandebands-principen. Det är då samtidigt nödvändigt att laboratoriet får en tillräcklig kapacitet så att stordriftens möjligheter tillfullo kan utnyttjas. Den viktigaste förutsättningen härför är att verksamhetsområdet inte splittras. Mot denna bakgrund hyser sällskapet betänksamhet mot utredningens benägenhet att medge reducering av SLL:s verksamhetsområde.

Åtskilliga hushållningssällskap har — utan att anföra särskilda motive- ringar — förklarat att de inte har något att erinra mot eller att de ansluter sig till de av utredningen framlagda förslagen. Detta gäller *hushållningssällskapen i Östergötlands, Kronobergs, Göteborgs och Bohus, Örebro och Kopparbergs län* samt *Älvsborgs läns södra område*.

I fråga om antalet stationer, deras förläggning och huvudmannaskapet för dem har även olika meningar yppats. *Styrelsen för SLK* anser, att den bästa lösningen är att en fast organiserad, välutrustad lantbrukskemisk station inrättas i varje jordbruksförsöksdistrikt, vilken lämpligen bör vara förlagd till vederbörande distriktsförsöksledares stationeringsort, d. v. s. vad de lokala stationernas områden beträffar till Alnarp, Skara och Röbbäcksdalen. Skulle behov föreligga att för särskilda uppgifter, t. ex. för trädgårdsanalyser, anordna ytterligare laboratorieställen, bör detta ske i form av filialer till distriktslaboratoriet. *Styrelsen* anför som motiv för sin ståndpunkt i huvudsak följande.

Vid organiserandet av den lantbrukskemiska analysverksamheten måste man sikta till jämförelsevis stora laboratorieenheter. En lokal station måste — om den skall verka självständigt — ha minst två teoretiskt och praktiskt väl kvalificerade befattningshavare. Detta betingas dels av ämnesrådets stora omfattning, dels av att laboratoriet måste kunna upprätthålla effektiv verksamhet även under tider då föreståndaren är hindrad att leda och övervaka arbetet. För att dessa befattningshavares kapacitet skall kunna rätt utnyttjas krävs att de till sitt förfogande har ett tillräckligt antal medhjälpare (laboratoriebiträden m. fl.). Men detta förutsätter i sin tur att den tillgängliga analysvolymen är betydande, vilket för övrigt är nödvändigt även med hänsyn till att lönekostnaden utgör en avsevärd utgiftspost. Utvecklingen mot modernare teknik inom analysverksamheten leder också till att kravet på lokaler och utrustning måste ställas högre än tidigare. Å andra sidan synes transportavstånden spela en allt mindre roll.

Samma styrelse berör även frågan om huvudmannaskapet för stationerna och anlägger därvid följande synpunkter.

Det är naturligt att SLL och en filial till detta i Rübäcksdalen tillgodoser analysbehovet i östra resp. norra försöksdistriktet. Beträffande södra och västra försöksdistrikten synes i första hand böra undersökas, om vederbörande hushållningssällskap hyser erforderligt intresse för att själva organisera och driva analysverksamheten inom distrikten. Skulle en lösning efter denna linje inte snabbt kunna ernås, bör enligt styrelsens mening som ett alternativ övervägas att låta staten ta hand om den lokala lantbrukskemiska analysverksamheten även inom dessa distrikt. Därvid torde laboratorierna lämpligen böra inrättas som filialer till SLL. Vad södra distriktet beträffar förutsätts att trädgårdsförsöken vid Alnarp kräver rätt betydande resurser för kemisk analysverksamhet. Tar staten hand om hela den organiserade lantbrukskemiska analysverksamheten, löses automatiskt frågorna om enhetlig taxesättning och angående konkurrensen om analysuppdragen. Å andra sidan bör inte förbises, att enbart statlig drift på området innefattar vissa problem. Sannolikt skulle ett blandat system vara att föredra inte minst med hänsyn till de jämförelser ur effektivitetssynpunkt, som därigenom skulle möjliggöras.

Enligt en av *lantbruksstyrelsen* föreslagen organisation skulle östra jordbruksförsöksdistriktet betjänas av SLL, norra distriktet tills vidare av stationen i Luleå intill dess slutlig ställning tagits till frågan om inrättande av en filial till SLL i Rübäcksdalen samt västra distriktet av stationen i Skara. I södra distriktet skulle återfinnas de tre stationerna i Jönköping, Visby och Kristianstad. Den landstingsägda stationen i Örebro bör inte inlemmas i systemet. Därest denna organisation godtas, är styrelsen beredd att uppta överläggningar med berörda hushållningssällskap och lantbrukskemiska stationer i södra försöksdistriktet för att finna en lämplig organisationsform för verksamheten inom detta distrikt. Enligt *lantbrukshögskolans lärarkollegium* behöver de lokala stationernas anknytning till försöksdistriktet inte innebära, att endast en station skall vara verksam inom varje distrikt. Det kan vara motiverat med både två och tre stationer inom de två största försöksdistrikten, särskilt om hänsyn tas till lokala behov av t. ex. vatten-, trädgårds-, skogsbruks- och spannmålsanalyser. I motsats till utredningen anser kollegiet det inte vara realistiskt att räkna med att stationerna i Jönköping och Visby skall nedläggas och återoppar därvid bl. a. det stora intresse som finns för stationernas bibehållande i vederbörande län. Även *styrelsen för Alnarpsinstitutet* anser att nyssnämnda stationer bör få fortsätta sin verksamhet som hittills. Analysverksamheten vid Sveriges utsädesförening för utomstående uppdragsgivares räkning bör också få fortfara. Styrelsen understryker vidare behovet av det av jordbrukshögskoleutredningen föreslagna servicelaboratoriet vid Alnarp, som kan få stora uppgifter för både försöksverksamheten och den praktiska odlingen. *Markkarteringsnämnden* finner att samtliga nu verksamma kemiska stationer bör kunna inrymmas inom en effektiv analysorganisation samt understryker vikten av att Örebro-stationen ges samma status som övriga stationer. *Hushållningssällskapet i Älvsborgs läns norra område* framhåller å andra sidan

att verksamhetsunderlaget för varje station måste vara så stort att den får tillräckligt material för en ekonomisk drift. Det kan därför inte undvikas att det kan bli aktuellt att nedlägga någon station. *Hushållningssällskapet i Hallands län* anser att analysverksamheten kan koncentreras till ett fåtal platser. Målsättningen måste vara att få till stånd välutrustade laboratorier, som snabbt kan utföra begärda analyser till lägsta möjliga kostnader. Enligt *hushållningssällskapet i Kristianstads län* bör frågan om koncentration av verksamheten till ett mindre antal stationer i första hand ske genom frivilliga överenskommelser mellan stationerna och hushållningssällskapen. Liknande synpunkter anläggs av *hushållningssällskapet i Malmöhus län* och *styrelserna för de lantbrukskemiska stationerna i Kristianstad och Skara*.

Frågan om organisationen av den lantbrukskemiska verksamheten i södra och norra delarna av landet behandlas utförligt i remissvaren från vederbörande lokala intressenter.

Beträffande analysverksamheten i södra försöksdistriktet anför sålunda *hushållningssällskapet i Malmöhus län*, att en koncentration av verksamheten redan påbörjats. Stationen i Kristianstad företar sålunda jordanalyser på prover inte bara från det egentliga verksamhetsområdet utan även från Kalmar, Kronobergs och Hallands län. Förhandlingar har upptagits mellan ifrågavarande station och stationen i Jönköping rörande en ändamålsenlig fördelning av arbetsuppgifterna inom deras verksamhetsområden. *Hushållningssällskapet i Hallands län* anser att inom södra distriktet behövs endast en station, förlagd till Kristianstad. Eventuellt kan mindre filialer eller uppsamlingsställen för analysprover anordnas i Jönköping och Visby, om så skulle befinnas önskvärt. Enligt *hushållningssällskapet i Jönköpings län* är det för stationen fastställda verksamhetsområdet i stort sett tillfredsställande ur driftssynpunkt. Dock bör i enlighet med 1959 års sakkunnigförslag Östergötlands län tillföras området. Stationen har en god lokal förankring och det vore enligt sällskapet oklokt att inte tillvarata det ekonomiska stödet av de lokala intressenterna. Genom samråd mellan berörda hushållningssällskap bör en lämplig regionindelning mellan de olika stationerna kunna åstadkommas. *Styrelsen för stationen i Jönköping* anser södra försöksdistriktet vara alldeles för stort för en enda station. Vid en sådan organisation skulle många lokala intressen inom distriktet bli åsidosatta vad gäller vatten-, trädgårds-, skogsbruks- och spannmålsanalyser. *Hushållningssällskapet i Gotlands län* anför att från såväl civilt som militärt håll ständigt framhållits betydelsen av att kemiska analyser kan utföras i länet. Trots det begränsade verksamhetsområdet har det visat sig att behov föreligger av stationen, som har en förhållandevis god omsättning. Sällskapet vill inte motsätta sig ett samarbete eller samgående mellan de kemiska stationerna under förutsättning att ett laboratorieställe bibehålls i Visby, så att servicen åt det gotländska näringslivet inte försämras eller fördyras. *Styrelsen för*

stationen i Visby uppger att stationen är Gotlands enda allmänna analytiska laboratorium, som inte endast fyller jordbrukets behov av analyser utan även betjänar öns näringsliv i övrigt samt olika organ och myndigheter. Stationen utför t. ex. kemiska och bakteriologiska vattenanalyser samt livsmedelsundersökningar. En betydande del av analyserna är av sådant slag att analysobjekten inte tål långvariga transporter eller att deras transporter måste bli kostsamma. Genom den nära kontakt som skapats mellan stationen och uppdragsgivarna har det varit möjligt att trots det begränsade verksamhetsområdet erhålla ett sådant analysunderlag att analysantal och inkomster endast mera avsevärt överträffas av Kristianstads-stationen. Samtliga arbetsuppgifter med undantag för vissa oljeväxtfröanalyser härrör från länet.

I fråga om ordnandet av den lantbrukskemiska verksamheten i övre Norrland anför *hushållningssällskapet i Norrbottens län*, att stationen i Luleå nu har tillgång till ett modernt laboratorium, varför det synes oekonomiskt att i Röbbäcksdalen bygga upp ytterligare ett laboratorium för den kommersiella analysverksamheten i denna landsdel. Möjligheten att samordna stationen med ett livsmedelslaboratorium i Luleå håller på att undersökas. *Hushållningssällskapet i Västernorrlands län* anser, att inrättandet av ett laboratorium i Röbbäcksdalen bör anstå, så länge stationen i Luleå på ett tillfredsställande sätt kan tillgodose analysbehovet för de fyra nordligaste länen. *Hushållningssällskapet i Västerbottens län* finner däremot att den för framtiden lämpligaste organisationen av den lantbrukskemiska verksamheten för övre Norrland erhålls, om ett laboratorium inrättas i Röbbäcksdalen med de fyra nordligaste länen som verksamhetsområde. Som motivering härför anför sällskapet följande.

Enligt sällskapets mening är det i hög grad angeläget att försöksverksamhetens analyser decentraliseras och att analysmöjligheter sålunda skapas vid Röbbäcksdalen. Härigenom skulle en snabbare bearbetning av försöksresultaten vinnas än om materialet för analysering måste sändas till annan ort. Lantbruksförsöksanstalten vid Röbbäcksdalen fungerar numera som provbearbetningscentral för såväl läns- som riksförsöken på växtodlingsområdet inom de fyra nordligaste länen. Då proven från försöksverksamheten sålunda samlas vid anstalten, vore det uppenbarligen rationellt och ändamålsenligt att också analysera dem där. Riksdagens beslut om husdjursförsöksverksamhetens förläggning till Röbbäcksdalen aktualiserar också i hög grad frågan om laboratorieresurser på platsen. För forskningsverksamheten vore det dessutom obestridligt av stort värde om en person med högre kompetens på det lantbrukskemiska området vore placerad vid anstalten, så att ett effektivt samråd i arbetet kontinuerligt kan ske med övriga specialister. Nämda laboratorium bör också kunna svara för den kommersiella analysverksamheten inom området. Genom denna lösning kan de personella resurserna vid laboratoriet väntas bli mera effektivt utnyttjade och samtidigt förstärks underlaget för stationen. En kemisk station vid Röbbäcksdalen har en med hänsyn till verksamhetsområdet och jordbruksunderlaget bättre geografisk belägenhet än Luleå-stationen.

Åtskilliga yttranden innehåller ekonomiska synpunkter på verksamheten. Beträffande analysvolymen uppger sålunda *lantbrukshögskolans lärarkollegium*, att de lantbrukskemiska stationernas kontakter med försöks- och rådgivningsverksamheten i många fall fungerat tillfredsställande endast i förhållande till de hushållningssällskap som har sitt kansli på laboratorieorten, vilket haft allvarliga konsekvenser för analysverksamhetens omfattning och därmed även för stationernas ekonomi. *Markkarteringsnämnden* framhåller, att utvecklingen klart antyder vidgade arbetsuppgifter inom den lantbrukskemiska analysverksamheten och åberopar som stöd härför det ökade kravet på jordbruksprodukternas kvalitet med åtföljande kvalitetskontroller samt det tilltagande intresset för vattenvård och naturvård, vilket kommer att medföra ökat behov av analyser av bl. a. vatten och avfallsprodukter. Inom sitt eget speciella verksamhetsområde emotser nämnden också ett ökat analysbehov, då enligt nämndens bedömande utvecklingen inom jordbruket torde komma att kräva en konsekvent genomförd markkartering och en fortlöpande kontroll av jordarnas växtnäringstillstånd. Samma är förhållandet beträffande den på länsplanet bedrivna fältförsöksverksamheten. Även *hushållningssällskapen i Jönköpings och Hallands län* samt *styrelsen för stationen i Jönköping* ger uttryck för uppfattningen att efterfrågan på kemiska analyser kommer att öka.

Styrelsen för stationen i Kristianstad diskuterar möjligheterna att förbilliga analyskostnaderna genom specialisering av verksamheten. Enligt styrelsen är områdesindelningen i många avseenden i praktiken upphävd, t. ex. beträffande analyser av oljeväxtfrön och trädgårdsjord. Styrelsen anser att de kemiska stationerna borde enas om ett visst samgående i stället för att hålla sig till en snäv områdesindelning samt uppger att stationen redan tagit vissa initiativ i denna riktning. Som motivering härför anför styrelsen följande.

Mycket kan säkerligen göras för att hålla både kostnader och tid för analyserna nere, om vissa undersökningar, särskilt de av speciell natur, kunde sammanföras till det laboratorium, som på visst område skaffat sig dyrbar apparaturrustning. God service i form av snabba och tillförlitliga analyser är en ytterst viktig förutsättning för att en kemisk station skall kunna vinna förtroende. Vissa kategorier av yrkesutövare inom lantbruket och dess binärningar måste erhålla analysresultat ytterst snabbt. Detta gäller speciellt trädgårdsodlarna.

Hushållningssällskapet i Kristianstads län anlägger liknande synpunkter.

Lantbrukshögskolans lärarkollegium tar upp frågan om oljeväxtfröanalyserna. Enligt kollegiet är laboratorierustningen för dessa analyser relativt dyrbar, varför lönsamheten är tillfredsställande endast under goda år. Ifrågasvarande analyser utförs vid stationerna i Skara (ca 10 procent), Visby (ca 10 procent) och Kristianstad (ca 10 procent) samt vid Sveriges utsädesförening i Svalöv (ca 70 procent). Angivna procentsatser är mycket

approximativa på grund av att oljeväxtfröskördarna varierar starkt från år till år. Kollegiet ifrågasätter om utsädesföreningen i fortsättningen skall utföra rutinanalyser i sagda omfattning, då dess laboratorium torde ha tillkommit för andra ändamål.

Vissa remissinstanser framhåller å andra sidan, att en förutsättning för att verksamheten vid stationerna skall bli ekonomiskt bärkraftig är att områdesindelningen respekteras. Sålunda anför *hushållningssällskapet i Jönköpings län* bl. a. följande.

Den avgörande orsaken till de svårigheter, som uppstått för bl. a. stationen i Jönköping under senare tid, är det sönderfall av den fastställda områdesindelningen, som fått ske och som föranletts av att konkurrens uppstått mellan stationerna genom att man frångått den för stationerna fastställda taxan. En enhetlig taxa är av nära nog avgörande betydelse för organ av denna halvofficiella karaktär. Frångås taxan i syfte att utvidga det fastställda verksamhetsområdet, kan följderna bli ödesdigra än för den ena än för den andra stationen allt efter förhållandena.

Hushållningssällskapen och styrelserna för stationerna i Skaraborgs och Norrbottens län samt styrelsen för stationen i Jönköpings län anlägger liknande synpunkter.

Även konkurrens från statliga laboratorier uppges av vissa remissorgan ha bidragit till stationernas försämrade ekonomi. *Hushållningssällskapens förbund* anför sålunda, att samtidigt som det tidigare statsbidraget till stationerna upphört har olika under senare år nytillkomna analysuppgifter inte anförtratts åt dem utan uppdragits åt andra, i flertalet fall statliga laboratorier. Härigenom har möjligheterna till den erforderliga utvecklingen av stationernas analysunderlag på ett påtagligt sätt beskurits, vilket i sin tur ytterligare försämrat ekonomien. Liknande synpunkter anläggs av *hushållningssällskapet i Skaraborgs län* och *styrelsen för stationen i Skara*. *Älvsborgs läns norra hushållningssällskap* anser det vara av vikt att centrala statliga institutioner inte utbyggs för sådan verksamhet, som de lokala stationerna utan svårighet kan utföra.

Åtskilliga remissinstanser förordar att statsunderstöd till den lokala lantbrukskemiska verksamheten återinförs. *Lantbrukshögskolans lärarkollegium* anför i denna fråga i huvudsak följande.

Ekonomisk självbärighet är inte viktigare på detta område än på andra områden, som rör offentlig rådgivnings- och kontrollverksamhet. Erforderliga bidrag är relativt små och bör minska med en bättre organisation. Understödsbördan är f. n. ytterst ojämnt fördelad mellan olika landsting och hushållningssällskap. Från länen inom SLK:s verksamhetsområde lämnas sålunda i allmänhet inte något understöd. Utan statligt stöd till de lokala stationerna kommer de inte att fungera tillfredsställande.

Enligt *markkarteringsnämnden* bör inte frågan om stationernas ekonomiska självbärighet, som hittills ofta skett, så markant ställas i förgrunden. Analysverksamheten är en effektiviseringsfaktor inom jordbruksra-

tionaliseringen, som i minst lika hög grad som flertalet andra aktiviteter på området väl motiverar offentligt stöd. Liknande synpunkter anförs av *styrelsen för stationen i Luleå*. *Skaraborgs läns hushållningssällskap* förordar statsbidrag till stationerna enligt de grunder, som angetts i 1959 års sakkunnigförslag. *Norrbottnens läns hushållningssällskap* framhåller, att självbärighetsprincipen inte är realistisk i vad avser Norrland, där kostnaderna är höga och analysunderlaget förhållandevis ringa samt en stor del av verksamheten utgörs av s. k. jordbrukaranalys, för vilka beviljats väsentliga rabatter.

I några yttranden understryks vikten av att frågan om den framtida organisationen av den lantbrukskemiska verksamheten snart avgörs. *Hushållningssällskapens förbund* anför sålunda att nuvarande läge i hög grad hämmat verksamhetens stabilisering och utveckling. Det har inom förbundet ifrågasatts om inte en ökad samverkan sällskapen emellan — antingen på riksplanet eller regionsvis — skulle kunna underlätta verksamheten och främst i ekonomiskt hänseende medföra en förbättring. Gjorda undersökningar har emellertid visat, att sällskapen inte ansett sig kunna ta ställning till någon samverkan av sådant slag på grund av bl. a. ovissheten rörande det statliga laboratoriets framtida verksamhetsområde samt väckt förslag om inrättande av en filial till detta laboratorium i Röbbäcksdalen. Till denna tveksamhet från sällskapens sida torde även ha bidragit att olika nytillkomna analysuppgifter inte anförtratts de lokala stationerna. Även *lantbrukshögskolans lärarkollegium* framhåller angelägenheten av ett snart ställningstagande i frågan och åberopar såsom skäl härför personalsituationen vid stationerna.

XI. Förslag om inrättande av ett kemiskt analyslaboratorium vid Alnarp

Jordbrukshögskoleutredningen. Enligt jordbrukshögskoleutredningen torde vissa av institutionerna vid trädgårdssektionen i Alnarp i sitt arbete komma att få stort behov av att konsultera fackmän på det kemiska området liksom av att få olika analyser utförda. För mer omfattande problem borde kemiinstitutionerna vid Ultuna konsulteras och för större analysserier borde analyslaboratoriet där anlitas. Många brådskande frågor ansågs dock kräva, att det på platsen fanns tillgång till expertis för konsultation och för verkställande av snabbanalys av exempelvis nyskördade produkter. För att undvika att var och en av institutionerna skulle igångsätta egen analysverksamhet med den splittring av verksamheten och därmed förenade högre kostnader som en sådan utveckling skulle medföra, föreslog högskoleutredningen, att trädgårdssektionen skulle erhålla ett kemiskt analyslaboratorium.

Trädgårdsnäringsutredningen. Denna utredning uttalar i en redogörelse för analysbehovet, att såväl forsknings- som försöksverksamheten i Alnarp är i behov av analyser av jord, produkter, växande plantor samt i vissa fall använda preparat. Av central betydelse är bl. a., att bedömningen av näringsbehovet kan ske även på grundval av bladanalyser.

Särskilda uttalanden görs härefter rörande analysbehovet inom olika områden.

I fråga om *frukt och bär* gäller analysarbetet såväl jord som blad och färdiga produkter, varvid analyser av fruktträdens blad är särskilt aktuella. Kvalitetsanalyser av produkter gäller askorbinsyra, pektin, socker m. m. Kemisk sakkunskap behövs bl. a. vid bestämning av mognadsgraden och vid lagringsförsöken.

På *köksväxtområdet* krävs ett stort antal rutinundersökningar för fastställande av produkternas innehåll av äggvita, fett och kolhydrater. Även olika slag av kolhydrater behöver analyseras, då detta har inflytande på kvaliteten och produkternas hållbarhet. Vidare är möjligheterna att fastställa innehållet av karotin och askorbinsyra av betydelse. Vid odling under glas är kemisk driftsanalys av stor betydelse och det är av vikt att metoder för snabbanalyser kan utarbetas för allmän tillämpning. Kemisk sakkunskap måste anlitas för objektivt fastställande av olika produkters kvalitet.

I fråga om *prydnadsväxter* erfordras markanalyser i anslutning till försöken. Denna analysverksamhet måste bli omfattande, då substratet vid odling under glas utövar ett mycket stort inflytande. Odlingsförsök i torv medför vidare behov av ett stort antal fullständiga analyser. För blommor beräknas analysering behöva företas av olika färgämnen. På detta område är vidare vattenanalyser av betydelse.

I fråga om sättet att tillgodose analysbehovet uttalar utredningen, att vissa av analyserna utan nackdel kan verkställas vid ett laboratorium som inte är beläget i direkt anslutning till institutionerna i Alnarp. Detta gäller bl. a. vissa jordanalyser. Beträffande en betydelsefull del av verksamheten är det emellertid nödvändigt att analyserna kan verkställas utan dröjsmål. Nödvändigheten av snabbanalyser är särskilt framträdande på trädgårdsområdet, då man här vid försöken i regel arbetar under förutsättning av maximalt utnyttjande av näringsämnen och således behöver en löpande kontroll såväl genom jord- som bladanalyser av närings-tillståndet. Vidare måste kvalitetsanalyser verkställas utan dröjsmål på färska produkter och detta särskilt när det gäller socker och askorbinsyrebestämningar. Utredningen anser det därför nödvändigt, att tillfredsställande analysmöjligheter skapas vid Alnarp.

Beträffande *organisationen* av den kemiska analysverksamheten vid Alnarp uttalar utredningen, att ett gemensamt laboratorium bör upprättas så att verksamheten inte splittras mellan olika institutioner med merkostnader som följd. Laboratoriet bör förestås av en kvalificerad kemist, som även kan tillgodose det i det föregående angivna konsultationsbehovet

vid olika forsknings- och försöksgrenar i Alnarp. Emellertid är det enligt utredningens mening nödvändigt att ifrågavarande verksamhet inte organiseras som en isolerad enhet utan att den direkt knyts till en större institution med tillgång till en omfattande analytisk expertis. Utredningen har därför övervägt, att det föreslagna laboratoriet i Alnarp skulle inrättas såsom en avdelning till SLL. Utredningen framlägger emellertid inte något förslag i ämnet på grund av pågående överväganden rörande organisationen av detta laboratorium. Då utredningen emellertid funnit förbättrade analysmöjligheter vara en väsentlig förutsättning för att den beslutade intensifieringen av forsknings- och försöksverksamheten vid Alnarp skall kunna genomföras, föreslår den att — i avvaktan på en definitiv lösning av frågan om organisationen av SLL — för den kemiska analysverksamheten i Alnarp inrättas en arvodestjänst med lön motsvarande lönen i lönegrad A 25 fr. o. m. den 1 juli 1964. Vidare bör 30 000 kr. utgå under budgetåret 1964/65 för ersättning till laboratoriepersonal. För anskaffning av laboratorieutrustning bör dessutom lämnas ett engångsanslag av 30 000 kr.

Remissyttranden över trädgårdsnäringsutredningens förslag. *Styrelsen för statens lantbrukskemiska kontrollanstalt* anser nödvändigt att inrätta ett lantbrukskemiskt analyslaboratorium vid Alnarp och förordar för sin del, att detta organiseras som en filial till SLL. Den avsedda intensifieringen av forsknings- och försöksverksamheten vid trädgårdssektionen bör enligt styrelsen medföra, att antalet analyser vid laboratoriet successivt kommer att öka. I laboratoriets arbetsuppgifter bör ingå metodikstudier, som även bör omfatta provtagningsteknik och förbehandling på växtplatsen. *Sveriges utsädesförening* vitsordar värdet för Alnarp av att ha tillgång till ett eget laboratorium men föreslår, att det som ett alternativ till utredningens förslag måtte övervägas att uppdra åt föreningens kemiska laboratorium att utföra de analyser, som behövs vid trädgårdssektionen. Enligt *lantbruksstyrelsen* bör frågan om att inrätta ett analyslaboratorium vid Alnarp och spørsmålet rörande den övriga lantbrukskemiska laboratorieverksamheten i södra Sverige bedömas i ett sammanhang. Styrelsen anser, att utredningens förslag förändrar de förutsättningar, som legat till grund för styrelsens tidigare utlåtande i nyssnämnda fråga, samt föreslår att spørsmålet ytterligare utreds under hänsynstagande till det samlade analysbehovet i den södra landsdelen.

XII. Förslag om inrättande av ett kemiskt analyslaboratorium vid Röbbäcksdalen

Utredningen rörande vissa jordbruksanstalters förläggning. Utredningen framhåller att det framdeles kan komma att uppstå behov vid Röbbäcksdalen av en arbetsgrupp för lantbrukskemiska rutinanalyser. Det synes därför angeläget att vid planeringen av filialer vid Röbbäcksdalen för statens växtskyddsanstalt och statens centrala frökontrollanstalt hänsyn tas till att frågan om att inrätta lokaler för en sådan arbetsgrupp kan komma att bli aktuell. Att för dagen fixera lokalbehovet för den eventuella arbetsgruppen är uteslutet. Enligt vad utredningen inhämtat torde man emellertid böra räkna med att för ändamålet erfordras ca 200 m² ovan jord och ca 200 m² i källarplanet. Personalbehovet torde röra sig om en föreståndare, en assistent och två biträden.

Statskontoret. Enligt en i statskontorets promemoria intagen sammanställning uppgår det årliga antalet analyserade prov från de fyra nordligaste länen till ca 9 300, varav ca 7 500 utgör jordprov och återstoden foder- och växtprov. Av det sammanlagda antalet faller ca 1 000 prov på verksamheten vid Röbbäcksdalen. För tiden 1965—1970 beräknas antalet prov per år öka till drygt 17 000 med ungefär lika fördelning på jordprov resp. foder- och växtprov. Av ifrågakvarande antal uppskattas ca 9 200 belöpa på verksamheten vid Röbbäcksdalen, varav 3 600 på jordbruksförsöken, 3 250 på husdjursförsöken, 600 på trädgårdsförsöken samt återstoden på de verksamhetsgrenar, som inte tillhör lantbrukshögskolans fältförsöksverksamhet.

Statskontoret anlägger först vissa principiella synpunkter på organisationen av den lokala lantbrukskemiska verksamheten i dess helhet och anför därvid i huvudsak följande.

Det torde vara angeläget att de lokala organisationsproblemen bringas till en slutlig lösning. Rådande förhållanden på området framstår som otillfredsställande. Vid övervägandet av den framtida organisationsformen synes i första rummet böra diskuteras, om verksamheten lämpligen bör få en fastare anknytning till lantbrukets försöksverksamhet. Hittills kunna erfarenheter tyder på att den nya organisationen av denna verksamhet kommer att bestå även i framtiden. Om SLL:s roll som ett viktigt led i lantbrukshögskolans forsknings- och försöksverksamhet synes numera alla vara ense. Både växtodlaren, husdjurs- och växtskyddsmannen m. fl. är i betydande grad beroende av tillgång till analysresurser för att kunna genomföra sina uppgifter. Särskilt på husdjursområdet, där omfattande färskvaruanalyser av ensilage och grönfoder utgör ett led i en rationell utfodringsteknik, är det erforderligt att ha tillgång till analysresurser på platsen. Kan inte dylik service ges av ett särskilt laboratorium, måste resurser för ändamålet skapas inom resp. försöksenheters egen ram. Då institutions-

personalens huvudsakliga utbildning ligger på andra områden än det kemiska, skulle detta få till följd att antingen endast enklare analyser kan utföras eller också att specialistpersonal måste anställas. Denna kan inte beredas full sysselsättning med kvalificerat arbete, varför det ur ekonomisk synpunkt skulle vara föga rationellt att inom varje verksamhetsgren inrätta laboratorieenheter. Olika skäl synes tala för att vid en nyordning av den lantbrukskemiska analysverksamheten en organisation motsvarande den på försöksområdet vore den rationellaste lösningen. Bl. a. skulle underlag härigenom skapas för en tillfredsställande analysvolym och för upprätthållande av effektiv verksamhet. Målsättningen skulle i första hand vara att betjäna försöksverksamheten. Analysuppdrag på kommersiell basis skulle dessutom kunna utföras och därvid anpassas efter varje försöksdistrikts speciella inriktning. Härav torde följa att vid bedömning av en laboratorieenhets effektivitet den ekonomiska aspekten i snäv bemärkelse inte bör ha avgörande betydelse. Laboratoriearbetet får betraktas som ett led i försöks- och forskningsarbetet som helhet. Med utgångspunkt från vad sålunda anförts har statskontoret kommit till den uppfattningen, att för ett effektivt bedrivande av försöksverksamhet resurser även bör tillföras denna i form av lokala lantbrukskemiska stationer. Dessa bör lämpligen förläggas i anknytning till försöksverksamhetens distriktshuvudorter.

Härefter övergår statskontoret till frågan om organisationen av den lantbrukskemiska analysverksamheten i norra försöksdistriktet. Ett godtagande av den i det föregående förordade principorganisationen innebär att ett lantbrukskemiskt laboratorium bör inrättas vid Röbbäcksdalen. Personalbehovet för laboratoriet uppskattar statskontoret preliminärt till fem personer, nämligen två befattningshavare med högre utbildning, ett förste laboratoriebiträde, ett laboratoriebiträde och en provberedare. Beroende på analysvolymen kan under högsäsong behöva anställas extra personal. Om möjligt synes härvid böra anlitas personal från de övriga enheterna vid Röbbäcksdalen.

De problem som uppstår för den lantbrukskemiska kontrollstationen i Luleå vid ett genomförande av statskontorets förslag, anser sig ämbetsverket inte ha anledning att närmare beröra. Ämbetsverket påpekar emellertid, att då laboratoriet vid Röbbäcksdalen i första hand är avsett för lantbrukskemiska analyser, därav följer att Luleå-stationen upphör med analyser av detta slag. Härigenom uppkommande inkomstbortfall för stationen medför dock inte, såvitt statskontoret kan bedöma, att förutsättningar skulle saknas för stationens fortbestånd. Möjligheten att samordna den kvarvarande verksamheten vid stationen med analysuppgifter på livsmedelsområdet har enligt ämbetsverket diskuterats.

Remissyttranden över statskontorets förslag. Remissinstanserna biträder genomgående statskontorets förslag. *Lantbruksstyrelsen* ansluter sig sålunda till uppfattningen, att försöksverksamheten bör äga tillgång till analysresurser i form av lokala lantbrukskemiska stationer, som lämpligen bör

förläggas i anslutning till försöksverksamhetens distriktshuvudorter. I överensstämmelse med denna princip bör ett lantbrukskemiskt laboratorium förläggas till Röbbäcksdalen för att i första hand betjäna därvarande försöksverksamhet. Upptagningsområdet bör vara de fyra nordligaste länen. Enligt *styrelsen för SLK* är det rationellt och nödvändigt att ett lantbrukskemiskt laboratorium inrättas i Röbbäcksdalen, även om hänsyn enbart tas till de därvarande verksamhetsgrenarnas behov. Styrelsen framhåller, att också vid växtodlingsförsöken det är angeläget att vissa kemiska analyser utförs i omedelbart samband med det egentliga forsknings- och försöksarbetet. Det är viktigt att vissa skördeprodukter underkastas kemisk kvalitetsanalys i så omedelbar anslutning till skörden som möjligt. Styrelsen understryker betydelsen av att forsknings- och försöksverksamheten inom jordbrukets olika produktionsgrenar i ökad utsträckning inriktas på problem rörande produkternas kvalitet och framhåller, att vid en sådan utveckling kommer den kemiska analysverksamheten att få allt betydelsefullare uppgifter. Även när det gäller försökens planläggning och genomförande blir det alltmer angeläget för försöksmännen inom de olika försöksgrenarna att för samråd ha tillgång till kemisk expertis på platsen. Enligt styrelsen torde ett överförande till ett laboratorium vid Röbbäcksdalen av den lokala kommersiella analysverksamheten från de fyra nordligaste länen inte medföra någon nämnvärd ökning av laboratoriets behov av utrymmen och utrustning. *Styrelsen för lantbrukshögskolan* framhåller, att utöver de skäl statskontoret anfört för förläggning av ett laboratorium till Röbbäcksdalen tillkommer värdet för övriga dit förlagda institutioner att ha tillgång till lantbrukskemiska experter på platsen. För laboratoriets verksamhet torde det vidare vara av betydelse att ha möjligheter att utnyttja vissa gemensamma resurser vid Röbbäcksdalen, såsom bibliotek, verkstad o. d. *Styrelsen för statens växtskyddsanstalt* vitsordar det föreslagna laboratoriets värde för anstaltens del. Enligt *styrelsen för statens centrala frökontrollanstalt* synes det för flera av institutionerna i Röbbäcksdalen vara ytterst värdefullt att på ort och ställe ha tillgång till lantbrukskemisk expertis, med vilken kontinuerligt samarbete kan etableras från planläggningen till slutförandet av försöks- och forskningsserierna.

Av de lokala intressenterna anför *hushållningssällskapet i Norrbottens län*, att statskontorets förslag att förlägga även kommersiell analysverksamhet till Röbbäcksdalen för åstadkommande av en större laboratorieenhet i och för sig är riktigt. *Hushållningssällskapet i Västernorrlands län* ifrågasätter om inte statskontorets prognos i fråga om antalet analysprov inom husdjursområdet är för optimistisk. Prognosen ger inte underlag för bedömning av det föreslagna laboratoriets möjligheter att utföra kommersiella analysuppdrag till konkurrenskraftiga priser. Ett definitivt ställningstagande till statskontorets förslag bör därför föregås av mera ingående kal-

kyler än vad som förebragts i promemorian. Under förutsättning att tillfredsställande lönsamhet kan erhållas vid laboratoriet tillstyrker sällskapet förslaget.

I fråga om Luleå-stationens möjligheter att fortsätta sin verksamhet efter ett genomförande av statskontorets förslag anför *hushållningssällskapet i Norrbottens län*, att det i och för sig torde vara riktigt att de rent lantbrukskemiska analyserna vid stationen har så pass ringa omfattning att ett bortfall av inkomsterna från dem inte nämnvärt skulle påverka stationens framtida ekonomi. Med hänsyn till de betydande lokala bidrag, som under en lång följd av år lämnats stationen i Luleå, finner emellertid hushållningssällskapet det vara rimligt att hoppas att viss apparatur vid stationen inlöses för överflyttning till Röbbäcksdalen, om ett laboratorium inrättas där. *Lantbruksstyrelsen* anför, att en nedläggning av den lantbrukskemiska verksamheten vid Luleå-stationen skulle medföra betydande besparingar på grund av att behovet av särskilt utbildad lantbrukskemisk personal då bortfaller.

XIII. Departementschefen

Den lantbrukskemiska analysverksamheten utgör ett viktigt hjälpmedel i rationaliseringsarbetet på jordbrukets, trädgårdsnäringens och skogsbrukets områden. Analysverksamhetens betydelse för dessa områden kommer också med all sannolikhet att öka. Utvecklingen på angränsande områden — såsom vatten- och livsmedelsområdet — pekar härjämte tydligt mot ökande analysbehov.

Vid 1956 års riksdag fattades principbeslut om att statens lantbrukskemiska kontrollanstalt vid Frescati i Stockholm och lantbrukshögskolans kemiska analyslaboratorium vid Ultuna skulle omorganiseras och sammanföras till en institution, benämnd statens lantbrukskemiska laboratorium (*SLL*), samt förläggas till Ultuna. Frågan om att sammanföra dessa enheter hade främst aktualiserats av att för båda uppstått svårlösta lokalproblem. En samförläggning kunde också väntas medföra rationaliseringsvinster. Då principbeslutets fullföljande förutsatte en organisatorisk utredning till grund för programmering av erforderlig nybyggnad, kunde någon bestämd tidpunkt för omorganisationens genomförande inte fastställas av riksdagen.

De lokalsvårigheter som år 1956 förelåg för kontrollanstalten och analyslaboratoriet har under senare år gett sig till känna med ökad styrka. Angelägenheten av att lokalfrågan löses förstärks också av såväl Stockholms universitets som lantbrukshögskolans pågående och planerade lokalupprustning.

Sedan erforderligt utredningsarbete slutförts, har Kungl. Maj:t genom byggnadsstyrelsen låtit utföra projektering av en nybyggnad för SLL i Ul-

tuna. Kungl. Maj:ts beslut i detta byggnadsärende innefattar föreskrifter om den analysverksamhet och de befattningshavare som laboratoriet torde planeras för. Dessa föreskrifter torde såsom *bilaga 10* få fogas till protokollet. Den planerade byggnaden kommer att innehålla en nettogolvyta för laboratorieverksamheten av drygt 2 300 m² och dra en kostnad av cirka 6 000 000 kr., räknat efter prisläget den 1 juli 1963. Byggnadsstyrelsen räknar med att den skall vara inflyttningsklar tidigast i början av år 1967. För budgetåret 1964/65 erfordras 1 500 000 kr. i investeringsanslag.

Kemisk analysverksamhet avseende lantbrukets produkter och vissa av dess produktionsmedel bedrivs vid ett flertal såväl statliga som icke statliga institutioner och inrättningar. Uppdelningen på verksamhetsområden är ofta vanskelig, då undersökningar av samma ämnen — och därtill utförda med samma analysmetoder — kan efterfrågas ur skilda synpunkter. Vissa analyser av vatten, spannmål och mjölk är exempelvis av intresse samtidigt ur agronomisk, veterinär och livsmedelshygienisk synpunkt. De kemiska analyserna kompletteras inte sällan av fysikaliska, mekaniska eller biologiska analyser utförda inom samma laboratorium. I detta sammanhang använder jag emellertid enbart ord som kemisk och lantbrukskemisk även i de fall där vissa andra än kemiska moment ingår.

Vid nyssnämnda riksdagsbeslut förutsattes, att SLL i princip skulle överta statens lantbrukskemiska kontrollanstalts funktion som offentligt centrallaboratorium på lantbrukskemimens område. I denna egenskap kan laboratoriet anses sidoordnat med statens institut för folkhälsan, statens centrala frökontrollanstalt, statens växtskyddsanstalt, statens veterinärmedicinska anstalt och statens provningsanstalt på skilda närgränsande områden. Även kontrollanstaltens funktion som lokallaboratorium för visst geografiskt upptagningsområde avsågs i princip skola övergå på SLL. Enligt riksdagsbeslutet skall vidare de institutioner vid lantbrukshögskolan som nu anlitar analyslaboratoriet hänvisas till det nya laboratoriet.

Allmänt om behovet och lokaliseringen av lantbrukskemiska laboratorier.¹
Statens lantbrukskemiska kontrollanstalts geografiska upptagningsområde för rutinanalyser utgörs av Stockholms, Uppsala, Södermanlands, Östergötlands, Värmlands, Örebro, Västmanlands, Kopparbergs, Gävleborgs, Västernorrlands och Jämtlands län. Analysuppdragen från Örebro och Västmanlands län går emellertid huvudsakligen till en av Örebro läns landsting driven kemisk station i *Örebro*. Lantbruksstyrelsen har fastställt stadgar och föreskrivit verksamhetsområden för lokala lantbrukskemiska stationer i *Jönköping*, (för Jönköpings, Kronobergs, Kalmar och Hallands län), *Visby* (för Gotlands län), *Kristianstad* (för Blekinge, Kristianstads

¹ Kartskiss över Sverige med vissa i sammanhanget aktuella markeringar bifogas protokollet såsom *bilaga 11*.

och Malmöhus län), Skara (för Göteborgs och Bohus, Älvsborgs och Skaraborgs län) samt Luleå (för Västerbottens och Norrbottens län). Huvudmän för dessa stationer är regelmässigt hushållningssällskapet i det län, där stationsorten är belägen. Kristianstads-stationen har upprättat en mindre filial för trädgårdsjordanalyser i Malmö. Den kemiska avdelningen vid Sveriges utsädesförening i Svalöv bedriver kemisk analysverksamhet avseende växtprodukter.

Vid remissbehandlingen av ett betänkande om det lokala analysväsendet, avgivet av utredningen rörande vissa jordbruksanstalters förläggning, har åtskilliga av de lokala intressenter som driver lantbrukskemiska laboratorier framfört olika, i en del fall sinsemellan kolliderande förslag om tilldelning av geografiska verksamhetsområden. Från andra håll — däribland från lantbrukshögskolan, lantbruksstyrelsen och styrelsen för statens lantbrukskemiska kontrollanstalt — har föreslagits att den lantbrukskemiska analysverksamheten skall organiseras i kongruens med den för lantbrukshögskolans fältförsöksverksamhet gällande indelningen av landet i försöksdistrikt. I ett senare sammanhang har även statskontoret anslutit sig till sistnämnda uppläggning. I försöksdistriktsindelningen hänförs södra Sverige upp till och med Halland, Småland och Gotland till *södra försöksdistriktet* med Alnarp som försöksstation samt de fyra nordligaste länen till *norra försöksdistriktet* med Rönnebo som försöksstation. Återstående del av landet utgör ett försöksdistrikt, benämnt *mellersta försöksdistriktet*, med Ultuna som huvudort när det gäller husdjursförsök och med Nyckelby i Södermanland som försöksstation i fråga om trädgårdsförsök. För jordbruksförsöksverksamheten är denna mellersta del av landet uppdelad i två distrikt, nämligen *västra försöksdistriktet* omfattande Bohuslän, Västergötland, Dalsland och Värmland med Skara som försöksstation samt *östra försöksdistriktet* med Ultuna som försöksstation.

I det betänkande, som låg till grund för 1961 års riksdagsbeslut om upprustning av forskning, försök och högre undervisning på jordbruks- och trädgårdsområdena, föreslog jordbrukshögskoleutredningen att vid lantbrukshögskolans trädgårdssektion i Alnarp skulle inrättas ett kemiskt analyslaboratorium. Någon ställning till förslaget togs inte av statsmakterna. Samma fråga har nyligen, efter framställningar i budgetsammanhang, utretts av trädgårdsnäringsutredningen. Även denna utredning anser det angeläget, att ett analyslaboratorium inrättas i Alnarp, men ifrågasätter om det inte bör organisatoriskt knytas till SLL. Vid remissbehandlingen av trädgårdsnäringsutredningens förslag har en sådan anknytning tillstyrkts av styrelsen för statens lantbrukskemiska kontrollanstalt, medan lantbruksstyrelsen förordat ytterligare utredning, vid vilken hänsyn skulle tas till det samlade analysbehovet i södra Sverige. Sveriges utsädesförening har pekat på möjligheterna att i stället utnyttja dess kemiska avdelning.

I skilda sammanhang och senast i en organisatorisk utredning av statskontoret har förslag vidare framförts om att inrätta ett kemiskt analyslaboratorium i Röbbäcksdalen.

Om man bortser från forsknings- och försöksverksamhetens analysbehov, aktualiserar föreliggande organisationsproblem följande allmänna synpunkter. Genom en centralisering till färre laboratorieenheter bör verksamheten kunna rationaliseras och förbilligas. En mera utspridd verksamhet främjar kontaktmöjligheterna mellan beställare och kemist, vilket i sin tur kan medföra ett bättre utnyttjande av analysresultaten. I varje fall på kort sikt är det billigare att använda befintliga analysresurser, även om dessa inte är idealiskt lokaliserade, än att bygga upp nya resurser.

Därest man å andra sidan uteslutande beaktar forsknings- och försöksverksamhetens behov, framstår utan tvekan Alnarp, Röbbäcksdalen och Skara vid sidan av Ultuna som naturliga stationsorter för lantbrukskemiska laboratorier. Därvid förefaller det också följdriktigt och ändamålsenligt att ta försöksdistriktet till utgångspunkt, då man överväger geografiska upptagningsområden för lantbrukskemiska analysuppdrag. De skäl som efter särskilda utredningar beträffande Alnarp och Röbbäcksdalen anförts för att förse de statliga verksamheterna på dessa platser med permanenta analysresurser synes mig bärande. På sikt torde sådana resurser inte kunna undvaras utan men för verksamheterna. Det måste också vara eftersträvansvärt, att den kemisk-analytiska metodforskningen på trädgårdsområdet utvecklas i bättre direkt kontakt med den trädgårdsforskning, för vilken Alnarp är centrum.

Jag har efter ingående överväganden funnit mig böra förorda, att en omorganisation av den lantbrukskemiska analysverksamheten, som allmänt ansetts angelägen, prövas med utgångspunkt från organisationen av lantbrukshögskolans fältförsöksverksamhet. Den huvudstation för analysverksamhet som erfordras inom varje annat analysdistrikt än SLL:s eget bör i princip organiseras som en filial till SLL.

Som upptagningsområde för SLL i dess egenskap av lokallaboratorium bör man i dagens organisationsarbete räkna med *mellersta distriktet*. Analysuppdrag från västra distriktet bör dock kunna hänskjutas till kontrollstationen i Skara efter överenskommelse mellan staten och stationens huvudman. Det torde få ankomma på Kungl. Maj:t att besluta härom.

För *norra distriktet* bör en filial till SLL upprättas i Röbbäcksdalen. Den bör lokalmässigt dimensioneras så att den kan tillgodose det normala analysbehovet för de olika verksamhetsgrenarna vid Röbbäcksdalen och för fältförsöksverksamheten i de fyra nordligaste länen. Planeringen av en sådan filial organisatoriskt och lokalmässigt har genom Kungl. Maj:ts beslut den 28 december 1962 uppdragits åt statskontoret och byggnadsstyrelsen i samband med en allmän organisationsöversyn av den statliga verksamhe-

ten därstädes. Ett förslag till byggnadsprogram från byggnadsstyrelsen remissbehandlas för närvarande. Då frågan huruvida de kommersiella analyserna skall övertas från Luleå-stationen inte synes inverka på dimensioneringsfrågan, berörs i detta sammanhang ej sistnämnda stations framtida ställning och funktion.

Beträffande *södra distriktet* bör SLL:s filial förläggas till Alnarp. Den närmare planeringen av denna filial bör emellertid ske först efter en detaljutredning av föreliggande samordningsmöjligheter med redan befintliga analysställen inom distriktet.

Medan angelägenheten av effektivitet i forsknings- och försöksverksamheten talar för en lokalisering av kemiska analysresurser vid vissa forsknings- och försökseentra enligt vad som nyss skisserats, bör enligt min mening behovet av ytterligare laboratorieresurser i landet prövas med sikte på att komplettera resurserna vid dessa centra. Vid bedömningen av vad som härvidlag är möjligt med tanke på enskilda laboratoriers ekonomiska bärkraft torde beaktas den ökande analys efterfrågan, som jag tidigare antytt beträffande andra områden än de traditionellt lantbrukskemiska. Någon närmare reglering av formerna för berörda kompletteringar torde inte erfordras. Sedan filialer till SLL inrättats, räknar jag med att även analysmaterialet från den försöksverksamhet på lantbrukets område, som nu bedrivs i hushållningssällskapens egen regi inom vederhörande distrikt, i princip hänvisas till respektive filial.

Det synes inte längre påkallat att statlig myndighet fastställer verksamhetsområden eller taxor för de lantbrukskemiska kontrollstationerna.

SLL:s ställning och uppgifter. SLL — vari även innefattas blivande filialer — skall naturligen ha att befatta sig med analysfrågor av betydelse för jordbruk, skogsbruk och trädgårdsskötsel. Då statliga laboratorier på angränsande intresseområden i viss utsträckning har att arbeta med liknande frågor, är det emellertid av vikt, att områdesindelningen inte lägger hinder i vägen för en praktisk arbetsfördelning mellan laboratorierna och ett rationellt utnyttjande av resurserna. Det bör åvila ledningarna för berörda centrallaboratorier att i de former för sanråd, som i varje särskilt fall befinns ändamålsenliga, tillse att onödiga dubbleringar av de statliga inrättningarnas arbete och utrustning undviks.

SLL bör svara för utvecklingsarbetet avseende analysmetodik, åta sig sådana analysuppdrag från hela landet, för vilka lämpliga lokala resurser saknas, samt vägleda lokala analyslaboratorier med råd och upplysning. Vidare bör laboratoriet utföra undersökningar på uppdrag av kontrollmyndigheter.

Det skall givetvis inte höra till SLL:s uppgifter att bedriva allmän grundforskning. Laboratoriets forskningsverksamhet bör främst vara inriktad på

att få fram lämpliga analysmetoder. Såsom framhållits vid remissbehandlingen av dessa frågor, är det emellertid även lämpligt att laboratoriet samarbetar med vederbörande forsknings- och försöksinstitutioner för att åstadkomma tillförlitliga utvärderingsnormer, erforderliga för analysresultatens tolkning och utnyttjande. Även om SLL bör ta initiativ i utvärderingsfrågor, då nya eller ändrade normer synes påkallade, bör laboratoriets arbete i princip inskränka sig till samarbetshjälp i form av kemiskt analysarbete. Ledningen av utvärderingsarbetet bör åvila berörda forsknings- och försöksorgan.

Jag anser i likhet med utredningen rörande vissa jordbruksanstalters förläggning, att SLL principiellt bör befrias från kontrollverksamhet på eget initiativ. Då särskild kontrollmyndighet saknas beträffande handeln med gödselmedel, synes SLL emellertid tills vidare böra överta statens lantbrukskemiska kontrollanstalts uppgifter på detta verksamhetsområde.

I fråga om SLL:s förhållande till de lokala lantbrukskemiska stationerna delar jag ävenledes utredningens åsikt, att laboratoriet inte bör ha kontrollerande uppgifter gentemot stationerna.

SLL:s huvudanstalt i Ultuna liksom dess filialer skall enligt vad jag förut utvecklat fungera som servicelaboratorium för forsknings- och försöksinstitutioner på lantbrukets område. Ur rationaliseringssynpunkt är det nödvändigt att SLL:s resurser används i största möjliga utsträckning. Att icke-kemiska institutioner vid Ultuna eller på filialorterna förses med utrustning för kemiska analyser i fall, då analysarbetet med fördel kan utföras vid SLL, bör inte få förekomma. Skulle det visa sig praktiskt att visst analysarbete verkställs på en sådan institution, bör detta ske i samråd med SLL. Därvid torde övervägas lämpligheten av att utrustningen utlånas från SLL.

SLL:s analysutlåtanden. Jämlikt 1958 års sakkunnigförslag rörande SLL borde analysutlåtandena i regel endast innehålla uppgifter om fakta som framkommer vid laboratoriets undersökning. För att kunna bedöma och tolka dessa fakta skulle enligt den sakkunniges mening erfordras, att laboratoriet erhöi expertis inom vitt skilda delar av lantbruksvetenskaperna knuten till sig, vilket inte syntes realistiskt. Utlåtandena borde därför endast få innehålla omdömen och tolkningar i de fall, då sådana kunde stödjas på utvärderingsnormer, som publicerats, som vilade på vetenskaplig grund och som var allmänt erkända. Utredningen rörande vissa jordbruksanstalters förläggning har vid översynen av sakkunnigförslaget å sin sida understrukt vikten av att analysbevisen ges sådan utformning, att de erbjuder mottagaren praktisk ledning. Detta uttalande har inte föranlett någon erinran vid remissbehandlingen.

Den enskilde analysbeställaren är i regel föga betjänt av att enbart få reda på undersökningsresultatet i form av kemiska data. För att kunna

dra nytta av analysresultatet behöver han veta vad angivna data tyder på samt om och vilka åtgärder som påkallas. Han är med andra ord beroende av de tidigare omnämnda utvärderingsnormerna. Enligt vad jag redan anfört, bör forskningen avseende dylika normer i främsta rummet åvila vederbörande forsknings- och försöksinstitutioner. Därav följer att SLL inte självständigt bör avgöra, vilka normer som skall vidarebefordras till analysbeställaren. Med berörda institutioners samtycke bör det å andra sidan inte finnas några betänkligheter mot att SLL redovisar analysuppdragen med såväl kemiska data som utvärderingsnormer. Det är tvärtom eftersträvarsvärt, att detta blir den normala gången.

Problemet reduceras i de i praktiken vanligaste fallen, där analysuppdragen förmedlas av hushållningssällskapen. Tanken bakom detta förfaringssätt är nämligen bland annat, att sällskapen skall bistå den enskilde med tolkning och råd. Detta är enligt min mening en anordning som bör uppmuntras, bland annat genom att SLL ställer sin sakkunskap till sällskapens förfogande.

Beräknad analyskapacitet vid det nya laboratoriet i Ultuna. Allmänt sett bör en ökning av analysbehovet på det lantbrukskemiska området vara att vänta i samband med strävandena inom berörda näringar mot allt högre produktivitet. Det torde också finnas skäl att anta, att de hittillsvarande begränsade resurserna vid kontrollanstalten och lantbrukshögskolans analyslaboratorium i viss mån hämmat analysefterfrågan. Lokalbehovet för laboratorieverksamheten påverkas i hög grad av mångfalden analystyper med sinsemellan olika utrustningskrav. Däremot kan regelmässigt antalet analyser av samma slag varieras inom vida gränser på en given lokalyta. Genom att det nya laboratoriet skall ligga i direkt anslutning till lantbrukshögskolans institutioner i Ultuna, kommer en eventuell överkapacitet att kunna utnyttjas för att tillgodose lokalbehov hos högskolan. Jag har under sådana förhållanden funnit det möjligt att låta bedriva projekteringsarbetet med utgångspunkt från ett kraftigt stegradt analysantal, medan ovisshet ännu rått om en sådan på kapacitetsfrågan inverkan som omfattningen av laboratoriets lokala upptagningsområde beträffande rutinanalyser.

Den specifikation över utrustning för laboratoriet, som finns intagen i Kungl. Maj:ts beslut i byggnadsärendet (se bilaga 10), innefattar — utöver den för närvarande vid kontrollanstalten och analyslaboratoriet befintliga utrustningen av beskaffenhet att nämnvärt påverka lokalprojekteringen — utrustning för en del nya analystyper, vilket kommer att medföra en viss utrymmesmarginal hos det blivande laboratoriet. Utrustningsfrågorna torde av vederbörande anslagsäskande myndighet komma att aktualiseras framledes i budgetsammanhang.

Laboratoriet har planerats för att klara en fördubbling av antalet mark-

karteringsprov (åkerjord) under en högsäsong omfattande i huvudsak vintermånaderna. Under sommarhalvåret ges utrymme för ytterligare analyser av åkerjord samt för analyser av skogs- och trädgårdsjord. Även beträffande serieanalyser av foder m. m. möjliggörs en betydande ökning av antalet analysbestämningar. Lokalplaneringen har vidare skett med sikte på att eventuella behov av ytterligare utrymmesökningar för nyssnämnda serieanalyser och för uddaanalyser skall kunna tillgodoses genom intrång på jordlaboratorieutrymmet.

Jag är inte beredd förorda, att de av statistiska centralbyrån uppbyggda resurserna för s. k. vattenhaltsbestämningar i samband med skördeskadeskyddet läggs ner. Om ändrade förhållanden skulle inträda — genom exempelvis förändringar av arbetsmetodiken på området — bör frågan emellertid omprövas.

Organisationen av det nya laboratoriet. Ledningen av SLL bör utövas av en styrelse, bestående av laboratoriets föreståndare jämte högst sju av Kungl. Maj:t förordnade ledamöter. Ledamöterna bör väljas så att styrelsen inom sig får sakkunskap rörande kemisk forskning i allmänhet, försöksverksamheten och den lokala rådgivningsverksamheten på lantbrukets område, jordbruks-, skogs- och trädgårdsnäringarna samt den av SLL:s verksamhet berörda handeln.

Med hänsyn till den sålunda föreslagna sammansättningen av styrelsen finner jag i likhet med utredningen rörande vissa jordbruksanstalters förläggning ej nödvändigt att en särskild rådgivande nämnd av permanent natur inrättas.

Jag delar även denna utrednings uppfattning, att föreståndaren bör ha vetenskaplig fackutbildning. Förutom analytisk-kemiska är främst agronomiska kunskaper hos föreståndaren önskvärda. Några formella kompetensföreskrifter synes dock inte lämpligen böra fastställas. Vid tillsättningen bör, såsom utredningen även påpekat, stor hänsyn tas till administrativ och ekonomisk kunnighet.

Beträffande personalstorleken har byggnadsstyrelsen vid lokalprojekteringen haft att utgå från nyssnämnda utrednings förslag med vissa smärre tillägg. Närmare ställning till frågor rörande laboratoriets personalorganisation bör tas vid en senare tidpunkt.

Hemställan. Under återopande av det anförda hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att

- a) godkänna av mig föreslagna principer för den statliga lantbrukskemiska verksamhetens organisation
- b) å riksstaten för budgetåret 1964/65 å kapitalbudgeten under statens allmänna fastighetsfond till *Byggnadsar-*

beten för statens lantbrukskemiska laboratorium anvisa ett investeringsanslag av 1 500 000 kr.

Med bifall till vad föredraganden sålunda med instämmande av statsrådets övriga ledamöter hemställt förordnar Hans Maj:t Konungen att till riksdagen skall avlätas proposition av den lydelse bilaga till detta protokoll utvisar.

Ur protokollet:

B. Siöalth

Antal prov analyserade vid SLK

	1953/54	1954/55	1955/56	1956/57	1957/58	1958/59	1959/60	1960/61	1961/62	1962/63
Jord	44 329	30 580	26 926	27 785	24 671	25 725	22 494	20 927	15 911	12 597
härav: skogs- trädgårds-					50	53	211	172	94	3 135
Gödsel och jordförbättringsmedel ..	26	13	29	26	40	34	83	102	146	148
Växtprodukter och fodermedel	3 711	3 390	3 234	2 952	2 786	2 898	3 275	3 514	2 253	2 607
Mjölk och mejeriprodukter	3 055	2 899	2 417	1 739	1 599	1 579	86	113	69	66
Vatten (kemisk analys)	87	286	154	17	45	0	5	203	0	4
Övrigt	23	16	80	103	0	0	0	0	0	0
S:a	51 231	37 184	32 840	32 622	29 100	30 236	25 943	24 529	18 379	15 422

Antal prov analyserade vid kemiska stationen i Örebro

	1953/54	1954/55	1955/56	1956/57	1957/58	1958/59	1/7 1959— 31/12 1960	1961	1962
Jord	11 756	16 863	14 437	10 464	11 565	9 669	5 287	8 327	3 204
Gödsel och jordförbättringsmedel ..	20	19	18	10	5	3	2	24	49
Växtprodukter och fodermedel	396	399	314	375	476	520	940	2 194	663
Mjölk och mejeriprodukter	387	717	360	300	260	258	225	140	221
Närings- och njutningsmedel	71	59	87	67	55	54	17	12	2
Vatten (kemisk och bakteriologisk analys)	986	850	1 023	840	953	826	746	675	1 305
Övrigt	201	332	99	285	101	61	182	233	65
S:a	13 817	19 339	16 338	12 341	13 415	11 392	7 399	11 605	5 509

Antal prov analyserade vid lantbrukshögskolans analyslaboratorium

	1953/54	1954/55	1955/56	1956/57	1957/58	1958/59	1959/60	1960/61	1961/62	1962/63
Jord	10 457	11 140	10 278	8 284	9 455	8 412	8 137	8 524	9 007	7 501
Gödsel och jordförbättringsmedel ..	216	200	195	210	149	88	51	87	69	37
Växtprodukter och fodermedel	11 017	12 257	12 111	11 807	12 429	11 784	13 490	12 157	14 068	16 867
härav: oljeväxtfrö	908	957	1 052	290	1 282	1 036	916	399	393	274
Mjolk och mejeriprodukter	291	278	240	423	72	72	0	11	388	448
Vatten (kemisk analys)	0	13	261	197	33	129	239	192	21	217
Övrigt	64	22	65	92	15	11	6	10	3	10
S:a	22 340	24 092	23 391	21 252	22 326	20 684	22 115	21 066	23 663	25 070

Bilaga 4

Antal prov analyserade vid lantbrukskemiska stationen i Jönköping

	1953/54	1954/55	1955/56	1956/57	1957/58	1958/59	1959/60	1/7— 31/12 1960	1961	1962
Jord	26 940	17 353	23 221	18 183	11 726	8 539	9 936	2 159	3 606	2 871
Gödsel och jordförbättringsmedel ..	66	49	41	36	22	13	13	5	7	12
Växtprodukter, fodermedel och livs- medel utom mjölk	450	391	445	485	310	366	1 075	3 093	1 586	549
Mjolk och mejeriprodukter	3 791	5 293	3 018	2 940	2 723	2 724	608	349	591	622
Närings- och nyttningsmedel	43	57	71	104	125	64	23	38	75	111
Vatten (kemisk och bakterologisk analys)	1 758	1 276	1 551	1 659	1 664	1 936	2 081	1 147	2 227	2 715
Övrigt	149	41	12	22	87	58	55	59	80	171
S:a	33 197	24 460	28 359	23 429	16 657	13 700	13 791	6 850	8 172	7 040

Antal prov analyserade vid lantbrukskemiska stationen i Visby

	1953/54	1954/55	1955/56	1956/57	1957/58	1958/59	1959/60	1960/61	1961/62	1962/63
Jord	2 130	1 076	871	2 054	1 548	1 009	2 335	3 171	1 527	1 581
Gödsel och jordförbättringsmedel ..	52	36	20	26	16	15	9	2	7	2
Växtprodukter, fodermedel och livs- medel utom mjölk	2 139	3 039	3 075	5 909	12 968	11 996	15 289	5 773	6 515	7 715
härav: oljeväxtfrö	0	0	0	2 462	10 017	7 679	10 454	2 609	5 237	5 271
Mjök och mejeriprodukter	1 179	762	690	669	628	648	417	380	390	566
Vatten (kemisk och bakteriologisk analys)	1 883	1 704	1 842	1 706	1 781	1 593	1 838	2 657	2 272	1 955
(övrigt)	65	46	63	33	25	22	14	27	18	32
S:a	7 448	6 663	6 561	10 377	16 966	15 283	19 902	12 010	10 729	10 629

Antal prov analyserade vid lantbrukskemiska stationen i Kristianstad

	1953/54	1954/55	1955/56	1956/57	1957/58	1958/59	1959/60	1960/61	1961/62	1962/63
Jord	95 825	65 519	76 736	76 886	55 318	66 737	80 889	93 123	75 952	59 670
härav: trädgårds-										6 700
Gödsel och jordförbättringsmedel ..	131	190	105	151	74	124	112	138	177	196
Växtprodukter och fodermedel	1 7 393	1 8 598	1 8 211	1 10 154	1 18 258	16 144	20 928	21 238	35 777	30 575
härav: spannmål	509	2 506	2 048	2 594	2 912	4 693	6 355	9 921	19 214	14 669
oljeväxtfrö	30	3	206	81	7 246	5 143	6 800	2 005	3 847	6 344
Mjök och mejeriprodukter	3 543	2 723	2 672	2 663	2 656	2 603	1 073	880	806	775
Närings- och njutningsmedel	—	—	—	—	—	78	57	39	188	76
Vatten (kemisk och bakteriologisk analys)	2 288	1 776	3 193	2 993	3 389	2 721	2 032	1 809	2 307	2 889
(övrigt)	476	396	460	301	398	462	414	328	487	405
S:a	109 656	79 202	91 377	93 148	80 093	88 869	105 516	117 555	115 694	94 387

¹ Inkl. närings- och njutningsmedel.

Antal prov analyserade vid lantbrukskemiska stationen i Skara

	1953/54	1954/55	1955/56	1956/57	1957/58	1958/59	1959/60	1960/61	1961/62	1962/63
Jord	18 345	7 978	19 849	18 278	15 288	12 681	10 799	7 237	4 315	4 494
Gödsel och jordförbättringsmedel ..	54	69	41	27	20	16	23	24	18	13
Växtprodukter och fodermedel	620	763	919	772	8 629	6 187	6 856	5 572	8 787	6 455
härav: oljeväxtfrö	200	209	186	129	7 625	5 203	5 219	3 684	5 687	5 315
Mjök och mejeriprodukter	4 138	3 057	2 922	2 925	2 885	2 546	1 273	1 342	1 228	1 063
Närings- och nyttningsmedel	264	289	284	276	264	301	291	298	705	364
Vatten (kemisk och bakteriologisk analys)	1 298	1 186	1 537	1 557	2 207	2 857	2 335	2 099	1 905	1 824
Övrigt	20	36	35	80	24	24	24	60	105	51
S:a	24 739	13 378	25 589	24 015	29 257	24 612	21 601	16 632	17 063	14 264

Antal prov analyserade vid lantbrukskemiska stationen i Luleå

	1953/54	1954/55	1955/56	1956/57	1957/58	1958/59	1959/60	1960/61	1961/62	1962/63
Jord	11 446	6 907	5 976	7 228	5 977	4 009	5 414	3 929	7 165	2 711
Gödsel och jordförbättringsmedel ..	13	8	15	21	8	7	7	4	0	0
Växtprodukter och fodermedel	215	214	292	390	517	557	602	872	827	738
Mjök och mejeriprodukter	597	600	575	545	561	551	0	0	0	0
Närings- och nyttningsmedel	8	15	3	6	13	18	3	2	14	32
Vatten (kemisk och bakteriologisk analys)	1 178	1 132	1 392	1 808	2 230	2 200	3 907	4 387	4 479	4 601
Övrigt	58	44	56	71	65	55	1 460	1 954	1 571	944
S:a	13 515	8 920	8 309	10 069	9 371	7 397	11 393	11 148	14 056	9 026

Antal prov analyserade vid Sveriges utsädesförenings kemiska avdelning i Svalöv

	1955		1956		1957		1958		1959	
	utom ¹	totalt	utom ¹	totalt	utom ¹	totalt	utom ¹	totalt	utom ¹	totalt
Växtprodukter och fodermedel	30 126	40 917	31 769	37 529	53 663	62 987	52 334	67 798	50 701	72 048
härav: spannmål	9 897	11 906	14 946	17 780	19 946	22 520	20 146	24 346	18 653	22 327
oljeväxtfrö	16 593	24 199	11 702	13 237	26 888	32 415	26 063	35 660	26 735	42 546

	1960		1961		1962	
	utom ¹	totalt	utom ¹	totalt	utom ¹	totalt
Växtprodukter och fodermedel	35 882	59 108	40 062	62 803	59 623	84 317
härav: spannmål	14 037	21 267	9 804	14 916	13 586	20 098
oljeväxtfrö	15 268	28 720	25 495	42 493	38 169	59 927

¹ På uppdrag av utomstående.

**Direktiv till byggnadsstyrelsen rörande lokaler för statens lantbruks-
kemiska laboratorium i Ultuna (Kungl. Maj:ts beslut den 16/2
och den 14/9 1962)**

Laboratoriets lokalresurser bör avpassas så, att följande analysverksamhet kan bedrivas.

A. Rutinanalyser i större serier

1. *Analys av 40 000 markkarteringsprov (åkerjord) under en säsong av fem månader.*

Utrymme bör planeras för följande analysförberedelser resp. för bestämningar av följande data.¹

Jordmalning (37 000)	Volymvikt (11 000)
Glödningsförlust (11 000)	Mullhalt, bikromatmetod (12 000)
Surhetsgrad (40 000)	Extraktion i skakmaskin (40 000)
Extraktion på vattenbad i dragskåp (40 000)	Fosfor (68 000)
Kalium (64 000)	Mekaniska beståndsdelar
Fuktighet	Ledningstal
Kalcium	Magnesium

2. *Analys av foder, växtprodukter, gödsel m. m.*

Utrymme bör planeras för följande analysförberedelser resp. för bestämningar av följande data.¹

Våtmalning (3 000)	Torrmalning (15 000)
Kväve- och proteinuppslutningar (34 000)	Ammoniak (39 000)
Växttråd (11 000)	Kolhydrat (2 000)
Socker i hö (5 000)	Vatten (16 500)
Förtorkning av fuktiga prov (8 000)	Aska (5 000)
Svavel	Råfett (Soxhlet-, SBR- och Svalövsmetoderna)
Smör-, mjölk- och ättiksyror	Kalcium
	Fosfor

Beträffande hänsynstagandet till eventuella förändringar av analysverksamheten, se nedan under B.

¹ Siffror inom parentes avser antalet enkelbestämningar eller motsvarande per femmånaderssäsong, när det gäller markkarteringsprov och under punkt 2 upptagen våtmalning, samt i övrigt per helt år. Anges ingen siffra, förutsätts dubbleringar av utrymmeskrävande utrustning m. m. inte behövas.

B. Uddaanalyser

Utrymme bör planeras för följande utrustning resp. arbetsmetoder.

Kromatografi och elektrofores	Elementaranalys och mätning av förbränningsvärme
Polarimetri	Våtuppslutning och avrykning
Föraskning	Mikroelementanalyser
Titrieringar (indikatoriska och elektrometriska)	PH-mätning
Polarografi	Flamfotometri
Spektrofotometri	Radioaktiva (lågaktiva) analyser
Apparatur för glasarbete	Botanisk fodermedelsundersökning

Lokalplaneringen bör ske så, att eventuella behov av utrymmesökningar för uddaanalyser och för serieanalyser avseende foder m. m. kan tillgodoses genom ianspråktagande delvis av utrymmen, som enligt A 1 ovan avses för serieanalyserverksamheten på jordområdet. Vidare bör planeringen ske med sikte på att tillbyggnad i framtiden skall kunna ske av jordanalysutrymmena bl. a. för de i samband med skördekadestyddet erforderliga s. k. vattenhaltsbestämningarna, vilka f. n. utförs av statistiska centralbyrån.

Laboratoriet bör planeras för följande befattningshavare.

1 föreståndare	1 laborator
2 förste kemister	1 botanist (överassistent)
1 förste assistent	2 assistenter
1 provtagare	1 förste laboratorieassistent
1 registrator och kassör	2 laboratorieassistenter
1 institutionstekniker	4 laboratoriebiträden
1 institutionsvaktmästare	1 kanslibitråde
12 institutionsbiträden	1 kontorsbiträde
1 ritbiträde	

Det bör tillses, att utrymme därutöver utan större svårighet kan beredas två assistenter, en befattningshavare med kamerala uppgifter och en telefonist.

Kartskiss över Sverige

Innehållsförteckning

Propositionen	1
Propositionens huvudsakliga innehåll	1
Utdrag av statsrådsprotokollet den 6 mars 1964	2
I. Inledning	2
II. Nuvarande förhållanden	4
SLK	4
Lantbrukshögskolans kemiska analyslaboratorium	6
Lokala lantbrukskemiska kontrollstationer	7
Sveriges utsädesförenings kemiska avdelning	8
Analysverksamhet på trädgårdsområdet	9
III. Sakrevisionens förslag rörande organisationen av SLL	9
IV. 1958 års sakkunnigförslag rörande SLL	10
Arbetsuppgifter	10
Kvantitetsprognos	13
Organisation och personal	13
V. Utredningens rörande vissa jordbruksanstalters förläggning förslag rörande SLL	14
Arbetsuppgifter	14
Kvantitetsprognos	16
Organisation och personal	18
Lokalfrågan	19
VI. Remissyttranden över utredningens rörande vissa jordbruksanstalters förläggning förslag rörande SLL	19
Arbetsuppgifter	20
Gränsdragningen mot andra inrättnings verksamhetsområden	21
SLL:s geografiska verksamhetsområde	23
Kvantitetsprognos	24
Organisation och personal	24
Lokalfrågan	26
VII. 1959 års sakkunnigförslag rörande den lokala lantbrukskemiska analysverksamheten	26
Allmänt	26
Behov och lokalisering av de lantbrukskemiska stationerna	26
Konkurrensförhållanden	27
Arbetsuppgifter	27
Organisation m. m.	28
Kostnadsfrågor m. m.	28
VIII. Jordbruksanstaltsutredningens förslag rörande den lokala analys- och kontrollverksamheten på jordbrukets område	29

IX. Utredningens rörande vissa jordbruksanstalters förläggning förslag rörande den lokala lantbrukskemiska analysverksamheten m. m.	31
X. Remissyttranden över utredningens rörande vissa jordbruksanstalters förläggning förslag rörande den lokala lantbrukskemiska analysverksamheten m. m.	34
XI. Förslag om inrättande av ett kemiskt analyslaboratorium vid Alnarp	42
Jordbrukshögskoleutredningen	42
Trädgårdsnäringsutredningen	43
Remissyttranden över trädgårdsnäringsutredningens förslag	44
XII. Förslag om inrättande av ett kemiskt analyslaboratorium vid Röbbäcksdalen	45
Utredningen rörande vissa jordbruksanstalters förläggning	45
Statskontoret	45
Remissyttranden över statskontorets förslag	46
XIII. Departementschefen	48
<i>Bilagor</i>	
1. Antal prov analyserade vid SLK	57
2. Antal prov analyserade vid kemiska stationen i Örebro	57
3. Antal prov analyserade vid lantbrukshögskolans analyslaboratorium	58
4. Antal prov analyserade vid lantbrukskemiska stationen i Jönköping	58
5. Antal prov analyserade vid lantbrukskemiska stationen i Visby	59
6. Antal prov analyserade vid lantbrukskemiska stationen i Kristianstad	59
7. Antal prov analyserade vid lantbrukskemiska stationen i Skara	60
8. Antal prov analyserade vid lantbrukskemiska stationen i Luleå	60
9. Antal prov analyserade vid Sveriges utsädesförenings kemiska avdelning i Svalöv	61
10. Direktiv till byggnadsstyrelsen rörande lokaler för SLI.	62
11. Kartskiss över Sverige	64